Elvi Sinervo

PILVET

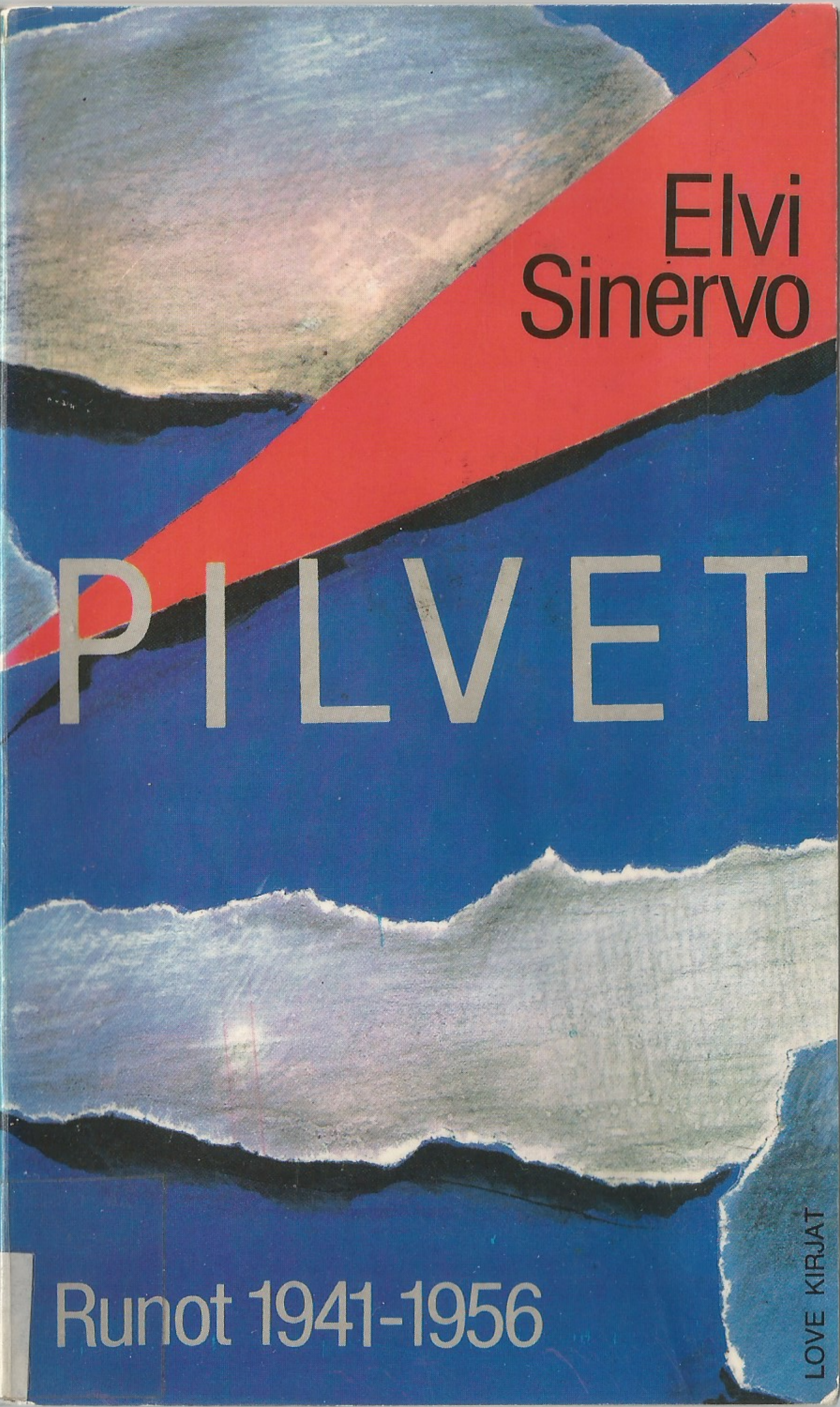

Runot 1941-1956

LOVE KIRJAT

PILVET
1941–1943

Pilvet vaelsivat ylitseni,
niin kuin unet jotka näin lapsena,
niin kuin päivät jotka olin elänyt.

Pilvet vaelsivat ylitseni.
Ja tuuli kävi ja hajotti ne.
Enkä nähnyt niitä enää.

(1931)

Koppilaulu

Neljä seinää ympärillä,
vapaa ihminen.
Olkipatja. Peltituoppi.
Vaate raitainen.

Silkkisiipipääskyn lento
pilviin kohoaa.
Jostain laivan lähtöhuuto
korvaan kumahtaa.

Tuomitkaa, te sokkosilmät.
Itse tiedän lain.
Minkä tein, sen tehtäväksi
elämältä sain.

Vesituopin huulilleni
nostan, ihminen.
Elämältä malja tämä.
– Juon sen kiittäen.

Pilvet

Samoina vaeltavat lapsuuteni pilvet,
eikä muurahainen vastaa,
mihin sillä on kiire.

Elin, rakastin,
ja kolmikymmenvuotiaana
minut puettiin vanginpukuun.
Yhä katselen pilviä
– ikuista on vain kaipaus.

Rakkaus kuoli, tukahtui,
vääntyi muodottomaksi...
Valkean muurin juurella
punovat rikoksentekijänaiset
voikukkaseppelettä naislemmityilleen,
ja rangaistussellin kiviseiniin
on kaiverrettu heidän vieraan rakkautensa
tympeä kiihko.

Kuka tietää,
tämäkö on elämää,
vai se,
joka oli?

Käännän alati kasvoni pois.
Korkealla vaeltavat lapsuuteni pilvet.

Piiritetyssä kaupungissa

Täynnä tuskaa on pimeys ympärillä,
ruhjottu veljeni käsi,
veriin lyöty hänen vaitelias suunsa.
Kauhea on sisareni lakkaamaton nauru
– he ovat tehneet hänestä mielipuolen –
mutta hänen silmänsä huutavat
aina vain samaa:
En tiedä mitään!

En tunne veljieni ja sisarieni nimiä,
en voi kuiskata niitä pimeyteen.
Mutta kivusta kasvaa sanaton rakkaus
ihmisestä ihmiseen.
Omaa nimeäni en muista,
vai annoinko sen pois
kauan sitten?

Kerran on vapaa tuuli
kantava sen takaisin,
unohdetun nimeni,
veljieni ja sisarieni nimet.
Kerran muistetaan niitä,
jotka kirjoittivat historiaa verellään
sinä päivänä,
jona voitollisen vapauttajan
ensimmäiset iskut
kumahtivat porttien takaa.

Sankari

Rakastan elämää.
En tahdo kuolla.
Viime yönä uneksin nuoresta vaimostani,
ja herätessäni itkin.

Mutta kun seisoin tuomarien edessä,
jotka tuomitsivat minut kuolemaan
maan ja valtion petoksesta
ja siltojen räjäyttämisestä,
nostin pääni ja hymyilin.
Sillä sinä olit läsnä,
kansa,
ja katsoit minuun
suljettujen ovien takaa.
Sinussa on elämäni suuri ja ikuinen.

Voimattomia ovat sananne, tuomarit.
Paperit kahisevat käsissänne,
lahoissa kuin kuolleet lehdet.
Minua kantavat miljoonat elävät kädet
elämänhimoni ylitse,
ylitse kuoleman kauhun
ja sen sokean,
huikaisevan hetken,
jolloin sormeni kaatuessani
kouristavat maata.

Toukokuun taivaan alla

Koskaan en nähnyt kasvojasi,
tunsin vain käsiesi lämmön
lukemattomien käsien ketjussa
sinusta minuun.
Nyt ovat kätesi poissa.

Mustat linnut pääni päällä,
lentäkää,
lentäkää
toukokuun taivaan alla.
Viekää sana hänen vaimolleen:

Ylpeä olkoon surusi, vaimo
– ylpeä oli hänen kuolemansa
vankilan muurin juurella
toukokuun taivaan alla.

LOHJAN KAUPUNGINKIRJASTO

Nauru

Ei itkuni muuta maailmaa,
enkä nyrkeilläni hajota
edes koppini seiniä.
Voi että nauruni kranaatti
kohtaisi pyövelit
ja repisi pimeyden
tulevaisuuden tieltä!

Kun olin pieni,
katselin sisareni kanssa,
miten he teurastivat lehmää.

Kun olin isompi,
näin untuvatukkaisen lapsen,
jota ilkeä nulikka
oli lyönyt kivellä päähän.

Lennä nauruni,
räjähdä,
punainen nauru!

Sillä näitä kahta minä muistin
– ymmärtämätöntä eläintä
ja viatonta lasta –
kun he veivät vanhaa naista,
kuolemaan tuomittua,
ohitseni vankilan pihalla.

Odotus

Joka ilta seison ikkunassa ja odotan.
Pilvet punertuvat
ja mustat linnut lentävät kotiin vainioiden yli.

Huomenna saapuvat niittäjät,
naiset ja keskenkasvuiset pojat
ja koukkusormiset ukot.
Heinä kaatuu eikä kysy:
Palaako se,
joka lähti?

Joka ilta seison ikkunassa ja odotan.
Tulee yö.
Nukutko, toveri?
Jugoslavian vuorilla
kirposi ase veljemme kädestä
– meidän kätemme lepäävät jouten.
Vehnäpeltoon Ukrainassa
valui partisaanitytön veri
– me aistimme yössä apilan tuoksun
ja sateen lempeän laulun.
Nukutko, sisar?

Meille ovat elämä ja kuolema yhtä:
saavuttamattomat.

Kuolemaantuomitun vaimo

Kevätaurinko hangille paistoi, kun tuomion sait.
Oli viiltävä kirkkaus sen, oli julmaa kauneus maan,
kun hämystä vankilasellin me astuimme kuulemaan,
miten luokkaoikeus toimii, miten täyttyvät luokkalait.

Oli kahdeksan meitä siinä, vain sinut mä näin.
Kun tuomiot yllemme satoi, sen ymmärsin minä vaan:
sinä vain, sinä kaikista meistä, olit tuomittu kuolemaan.
Kuin hukkuva sinuun katsoin. Sinä seisoit pystypäin.

Niin käännyit, ja katseesi etsi mua hetken vain.
Sun silmäteries tuskaan minä vajosin värähtäen,
sen mustassa syleilyssä, rakastettu, sun tavoittaen –
taas maininki kantoi pois sun, ikiajoiksi erottain.

Sillä siitä hetkestä alkain olit yksinäinen mies.
Minä, vaimos, joukossa muitten, olin tuomittu elämään.
Olit saavuttamaton mulle, eikä meistä yksikään
sua voinut seurata sinne, mistä alkoi kuolemanties.

Niin elämän taakan alta sun kasvojas hain.
Oli autio rauha niillä, keväthankien kirkkaus.
Kuin unessa korviini kantoi sun äänesi lohdutus:
Älä valita, vaimo – yksi vain olen joukosta miljoonain.

Kuun valkovirtaa uin

On kevät tullut tuoksuin lumotuin,
saa kipu karvaaksi kuin myrkky mahlaan sekoitettu.
Kuun valkovirtaa unettomin silmin uin.
Sua ikäväni kutsuu, kallis kadotettu.

Taas mulle elät. Yötä kuuntelen.
Sun sydänlyöntis tunnen ajan yli.
Pois kaiken antaisin mä kiittäen,
jos sulle aueta vois rakastava syli.

Voi tietämisen tuskaa. Enää milloinkaan
sua tavoita ei yöhön ojentuva käsi.
Oot kuollut. Hiekkaan armottoman maan
vuoks elämän sun valui elämäsi.

Maan oma olet. Missä hautas lie,
maa sylissään sun kantaa ikuisuuteen.
Oot kaikkialla, minne tieni vie.
Mun lauluissani elät kuolemattomuuteen.

Kuunkierrot vaihtukoon

Näin mykin eläinsilmin: silmut aukes,
jäät lähti, tuli kevät, kirkkaus.
Niin sydämeni murhe riemuun laukes,
myös sinä tulit, tuli rakkaus.

Sun syleilyssäs tunsin eläväni,
maan jähmettyneen lailla lämpös sain.
Se minuun jäi, kun varjo edessäni
taas lankee rakastavat erottain.

Sun lämpös jäi. Kuunkierrot vaihtukoon.
Näin kannan ankeet päivät, öitten ikävän.
En yksin – yks vain ihmisistä oon.
On minun rakkautesi. Siksi ylistän.

Laulu sydämelle

Sydän, pehmeä, punainen liha,
puristu kokoon.
Kiveä kovempi on osasi olla.

Sydän, pehmeä värisevä liha,
purista pois pikku surut
vain yhden astua sisään.

Kehässä

Pois aika valuu raskaan virran lailla.
Ah että ahdistava uni ois
tää vaiva muodoton ja äärtä vailla,
katoova pimeyden myötä pois.

Voi tuskaa tätä. Naakat tornistansa
kuin pilvi pihapuihin lehahtaa.
Ne käheästi raakkuu lennossansa.
Ja lumi puista hiljaa putoaa.

On unta tosi, totta houre täällä.
Vain unessa saan olla ihminen.
Taas päivä piinan tuo, ja ilkkuen
soi mustan linnun raakku pääni päällä.

Taakankantaja

Ihmisikää monta
vaiko hetkisen
taakkaa armotonta
kannoin, muista en.

Tiedän vain: sain kerran
kantaakseni sen.
Kestin, minkä verran
kestää ihminen.

Katson taakse: ankee
nuoruus ollut on.
Ylitseni lankee
varjo ristikon.

Talvet suviin vaihtui.
Elin, uneksin.
Vuotten syliin haihtui
tuska suurinkin.

Toki tiesin: yksin
koskaan ollut en.
Kanssain käsityksin
taakkaa kantaen,

horjuin käy niin moni
pieni ihminen.
Siksi, kohtaloni,
sua kiroo en.

Kuulin pimeydestä
sanat hehkuvat:
Sisar, kipus kestä –
päivää lunastat.

Jäähyväiset

En tiennyt, kuka ja mistä.
Tunsin vain:
mun kanssani rinnakkain
kävi toinen, ihminen ihmisistä.

Oli takanas vuosien taakka.
Kannoit sen.
Hymy kasvojes ihmeellinen
oli viipynyt loppuun saakka.

Olet mennyt. Hymys on jäänyt
yli syksyn kenttien.
Vaan omaa tuskaani nää nyt
niin suurena en.

Elinkautinen

Sanat turhia on. Olet meistä väkevin,
sisar eelläni astuva kasvoin totisin.
Niin uljaasti kannat raskaan, vaalean pään.
On kasvoillas rauha. Ei huulesi värähdäkään.

”Elinkautinen” – kuiskasit, astuit eteenpäin.
Sora askeltes alla vain äänsi särähtäin.
Käyn jäljessä, raukka, huulin vapisevin.
Ei luhistu muurit, on kaikki kuin äskenkin.

Kehän ylitse pääskyset lentää. Kitkerä
on voikukan tuoksu muuria kiertävä.
On allamme kuollut, päivän polttama maa.
Kivitimantit tuhannet päivää heijastaa.

Käy eellä, sisar. Muurit kohoaa.
Sun ruumiis raitavaate verhoaa.
Sen mikä omas oli – nuoruutes –
pois annoit eestä mykkäin veljies.

Käy eellä, sisar. Taakkas tuntien
nyt omaa kipuani muista en,
kun, oudot toisillemme, rinnakkain
näin käymme ihmiskuntaa lunastain.

Natalia

Maa vieras on ja kylmä kevät sen.
Natalia,
sua paleltaa.
Niin kaukana on ikäväsi maa.
Jo tuoksuu yössä aistit huumaten
akaasia.

Taas kerro mulle maasta nuoruutes,
Natalia.
Sua kuuntelen,
ja tunnen veres virran lämpöisen,
kun hehkuun jähmettyneen sydämes
saa Ukraina.

Vaan silmäis sinen viha tummentaa,
Natalia,
kun muistat taas:
on vieras hävittänyt armaan maas.
Vain koirat raunioita samoaa.
Oi Ukraina!

Maa vieras on ja vieras kansa sen.
Natalia,
sua tunne en.
Jaan osas vain ja sellin kivisen,
ja unes: kerran tuoksuu sullekin
akaasia.

Niin vitkaan siirtyy varjo ristikon.
Natalia,
oi kuuletko:
soi yössä rakentajain laulut jo.
He palaavat, ja silloin vapaa on
taas Ukraina.

Vankilan työhuone

En tiennyt sinusta mitään.
Katto painoi. Rukit hyrisivät.
Kiersimme ajatustemme kehää.

Kun nostin pääni, näin kasvosi,
silmäteriesi tuskan,
hienot surunrypyt silmiesi alla.

Kuiskaten kerroit ikäväsi.
Kuiskaten kerroin ahdistukseni.
Kävimme tärkeiksi toisillemme.

Kuiskauksemme vuoksi
sinut vietiin pois.

Katson sinua kaukaa,
näen kasvojesi valkean naamion,
samanlaisen kuin kaikkien muiden.

Tympeä ikävyys
on silmäaukkojesi huuto.

Rangaistussellissä

Pian kuihtuu kukkas, sisar.
    Pimeää on täällä.
Jo tummui sormissani loisto sen.
Vaan yhä hehkuu lakastuvain teräin päällä
sun pyytämätön lahjas, hymy ihmisen.

Lapsenmurhaaja

Tapoin lapseni.
Olen suuressa kaikuvassa talossa
ja kuuntelen avainten kilinää.

Se huusi,
ja minä tapoin sen.
Mutta en muista sitä muulloin kuin öisin.

Aamuisin kierrän kehää.
Meitä on monta.
En tiedä, mitä he ovat tehneet
ja miksi he nauravat.

Sellin ikkuna on korkealla
ja ulkona paistaa aurinko...

En muista lasta, jonka tapoin.
Muistan kotimökkini seinähirren.

Se oli harmaa ja kiiltäväksi kulunut.
Silitin sitä kädelläni,
silloin kun olin pieni.

Tapaaminen

Pieni mustapukuinen vaimo
jäänvärisin hiuksin
surun kyntämin kasvoin.
Äitini, äitini,
sulje minut itseesi,
pimeyteen josta tulin,
tiedottomuuteen.
Älä puhu. Sanasi repivät.
Vaikene, ole emoni vain.

Tyhjyys hulmahti lävitseni.

Ei hän äitini ollutkaan,
synnyttäjäni, sureva vaimo.

Katson hänen jälkeensä täysikasvuisen silmin:
maailma on täynnä
mustapukuisia äitejä.
Jo kauan sitten
annoin omani pois.

Kevätyön laulu

Kun tuoksuu kevätyö,
mun jäseneni huutaa vanginpuvun alla
ja sormet himoo mullan kosketusta
ja jalat niinkuin juuret kaipaa maahan,
sen eläinäidin lämpöön turvalliseen.

Oi sisar ahdistuksen alla, kuule:
on kevät jo!
Yön tuuli soi
ja taivaan sineen iankaikkiseen
maan mahlavirtain laulu kohoaa.

Syyspäivä

On mittaamaton taivaan korkeus
ja syksyn kylmä sini yllä pään.
Käy linnun lento verkkaan etelään.
Oi vapaus.

Sen lähtöhuudon villi kaipaus
vain korviis viiltävänä jää,
kun siiven iskut pilveen häviää.
Oi vapaus.

Pois käänny. Vanginkehän ahtaus
on osas. Unta muu,
ja talven tullen lumeen hautautuu.
Oi vapaus.

Maria Niemisen terveiset

Kuka siellä? Oletko poliittinen?
Hyvä on. Siis kuuntelet.
Tulen Nokalta juuri ja teille tuon
erään toverin terveiset.

Tehän tunnette Maria Niemisen.
Oli teikäläisiä. Niin.
Olin sellitoveri Nokalla.
Hänet eilen ammuttiin.

Kuka itse oon? Eräs hylkiö vain,
moninkertainen rikollinen.
Mutta sellissä Maria Niemisen
olin minäkin ihminen.

Ja kun kuoleman selliin siirrettiin
hänet päivää aiemmin,
niin käski mun teille kertoa,
kun tänne joutuisin,

että lujana Maria Nieminen
on mennyt kuolemaan,
että petoksen sana ainoakaan
ei päässyt huuliltaan,

että mielellänsä nähnyt ois
hän kanssanne ajan sen,
kun uusi maailma rakennetaan
ja elämä onnellinen.

"Vaan aamuun jos elää en ehtinyt"
– näin virkkoi – "puolesta sen
saan kuolla. Toivo en enempää
minä, Maria Nieminen,

joka eläessäni en pystynyt
mihin pystyivät monet muut.
Siks tyynesti, toverit, tietäkää,
olen kohtaava kiväärinsuut."

Syvyydestä

Kun suuri pieneks, pieni suureks muuttuu,
kun kivun alla vaivoin hengittää mä voin,
kun kaikki viedään, kaikki multa puuttuu,
vain sydän ruhjottuna vaikeroin,
yks sentään, rakkautesi, jää.
Sen vuoksi yhä kiitän elämää.

Se elämä on itse, luojan lailla
sun rakkautesi kerran minut loi.
Maa olin uinuva ja kyntömiestä vailla,
mi vasta täyttymystään ikävöi.
Sen kautta elin ihmeen syntymän,
sen kautta itse loin mä elämän.

Se kantaa loputtomain vuotten yli,
kun poissa kädestä on käsi, tyhjä syli,
kun hiekkaan valuu aika armoton
ja laps jo vanhempansa unohtanut on.
Sen vuoksi, rakkautesi, tänne jään.
Muu mikään sido ei mua elämään.

Yön tullessa

Yön tullessa, ristikon takaa
kun varjot lankeaa,
pää siivessä räystään pääskynen makaa,
yöpilvet taivaalle saa,

käyn luoksesi unien teitä,
rakastettu ylhäinen.
Eron kirpeä tuska vain lähensi meitä.
Sydänlyöntejäs tuntisko en!

Unen mustin pehmein siivin
läpi lukkojen saan.
Kuin ennen, autuutta väristen, hiivin
sun syliisi odottavaan.

Kaipaus

Olin kuin kuollut
ja sinut unohtanut.
Päivät valuivat lävitseni
– laskin niitä sormillani
enkä tuntenut iloa
enkä tuskaa.

Kuulin sävelen
kiviseinien lävitse.
Veri virtasi minussa,
värisin
ja muistin sinut.

Voi että kerran saisin
painaa pääni olkapäätäsi vastaan,
vihasta ja rakkaudesta raskaan.

Se on unelma,
saavuttamaton kuin pilvi
korkealla kävelykehäni yllä.

Kirje rakastetulle

Eikö ole ihmeellistä elää, armaani,
muistaa mennyttä,
katsoa tulevaa
ja kantaa käsissään nykyisen
painottomia kahleita?

Jossakin rakentavat lapsenkädet
kevään ensimmäistä vesiratasta
kevään ensimmäiseen putoukseen.
– Ei hän ajattele minua,
ja sinut hän unohti jo kauan sitten.

Mutta syvällä itsessään hän kantaa
rakkautemme tajutonta muistoa.

Kun linnut lentävät vankilanmuurin ylitse,
ajattelen sinua
ja iloitsen siitä,
että ennen sinua ei ollut ketään,
että sattumaa ei ole
ja että kuulumme toisillemme
kaikkien lakien mukaan.

Voi onnellista lasta,
joka ei mitään tiedä
mustista öistä,
joina tuskasta mielettömänä
nimeäsi huutaen
kahlasin kuoleman virran
liejuista rantaa.

Kirje pojalleni

Laps, kätes päästä. Hetkeks eroo tieni.
Nyt toinen käsi sua taluttaa.
Sä ethän itke, vaikka nyrkkis pieni
vain unessa mun kädessäni olla saa.

Nyt toinen Jussi Julmurista haastaa
ja Velli-Vilhon kovan kohtalon
ja kuinka kettu kukon metsään raastaa
– laps, julmempi kuin satu elämämme on.

Jos joku kysyy, miksi lähdin, minne,
niin hälle vastaa: Missä isäkin,
mun äitinikin äsken lähti sinne,
ja molemmat he kerran tulee takaisin.

Vaan muista: Rouva Päivä myös on täällä.
Mä pyydän, kun hän koppiin kurkistaa:
Ah, Rouva, terveiseni sanokaa!
– Ne kultasateena on pääsi päällä.

Unileikki

Unen polkua luokses saan,
laps, riistetty sylistä multa,
ja hetken autuaan
elän äitinä kanssas, kulta.

Meri, taivas ja avara maa
on leikkikenttänä meillä.
Kätes kättäni puristaa,
ilos kiirii pilvien teillä.

Tänään, lapsi, kaikki on sun.
Sano, lelukses tahdotko tähden?
Sain sauvan mä loihditun,
kunnes jälleen luotasi lähden.

Kätes kaloja tavoittaa,
kun sineä kanssasi soudan.
Näitkö helmeä hohtavaa?
– Syvyyksistä sen sinulle noudan.

Univaunuissa matkustaa
yli maan saat vauhdilla tuulen.
Ja kun naurusi kajahtaa,
koko taivaan kaikuvan kuulen.

Kevyt ilma on yllä pään.
On poissa se raskas taakka
– mikä ollut lie nimeltään –
jota kannoin mä tähän saakka.

Mikä meidät erottikaan?
Sitä, lapsi, en enää muista.
Vaan sitten kun erotaan
näistä hetkistä uneksituista,

niin lupaathan, aamu kun saa
tulivaunuissa taivahalle,
vielä kädelläs vilkuttaa.
– Minä palaan taakkani alle.

On kevät täälläkin

On kevät täälläkin,
on muurin juureen kukkaliekit puhjenneet,
ja huudoin raikuvin
taas leikkii lapset, kapsaa askeleet.

Kuin kivun suloisen
sen aistin, kuuntelemaan jään.
Sun, lapsi etäinen,
taas muistan – napanuoran elämään.

Mä maata hyväilen
– sen kevätlämmön jossain jalkas saa.
Laps, tuntisitko sen,
kun sormes leskenlehden kultaa koskettaa?

Huhtikuun unelma

Tule,
juoskaamme pois keväthankia pitkin.
Kyllin jo kannoin
ihmisyyteni taakkaa.

Vedet laulavat hankien alla,
pisarat noruvat koivunrunkoja.
Sinun sormesi ovat kuin silmuilevat oksat
ja äänesi helmeilevän kirkas
kuin metsänhaltian huilu.

Paimenen päivä

Laps paljasjalka, keskenkasvuinen
veteen kurottuu
ja alle tumman pinnan,
liikkumattoman,
hän katsoo ihmemaailmaan
muilta salattuun.
Veen kuvajainen silmissänsä läikkyy.

Hän katsoo: vihreet levärihmat
hiljaa huojuu. Kultasilmäkalat
soluvat värisevin evin
lomitse lumpeenvarsipilariston,
ja pohjamutaan sadun hirmulisko
– korennon toukka –
uurtaa vakoaan,
noin katoo lehtikaton alle hämärään.

Vain kuplat hopeaiset pintaan pulpahtaa.

Soi karjankello päivään uuvuttavaan,
hädissään lukki juoksee...
Mihin kiire sillä?

Miks syntynyt en pikku kalaks veden alle?
Noin pyörein kalansilmin nähdä voisin,
kun päivän kultasumu veteen vajoo.
Vain harvoin sinne kuuluis karjan kellon kalke,
ei ihmisääni milloinkaan.

Kummallisina öinä

Tulin tänne,
kiersin kehää,
näin naakkojen lennon,
laskin kaukaisen kellon lyönnit
kummallisina öinä,
kun tuuli tohisi
eikä uni tullut.

Lunastus

En voinut vuorille paeta
yksinäisen tuskani häpeää.
Alemmas, syvälle,
lähelle maata,
minne kuulen sirkkojen sirinän,
missä ristikko pirstoo auringonsäteet
ja kivilattian kosteudessa
juoksevat harmaat siirat.

Kuin syvänmeren kala
olen liikkumaton ja mykkä
ja itseni valaiseva.
Vesivuorien voimalla
painaa päätäni ihmisten tuska.

Uneksin lunastuksesta.

Tuomitut sisareni,
olkoon unenne kevyt ja suloinen.
Kuin laivoista heitetty saasta ja ruumiit
vaipuvat tekonne luokseni hämärään.
Olkaa onnelliset ja vapaat,
tämän yön ovat syntinne minun.

Uniinne nostan
lauluni lunastuksesta.

Sairaina päivinäni

Sairaina päivinäni
kuinka voisin sinua rakastaa,
kun viha ja valhe
ja kosto ja kuolema
soivat korvissani yötä ja päivää.

Puhut vierasta kieltä,
ja minä nauran,
mutta sydäntäni ahdistaa.

Käännä kasvosi pois.

Olen kaikkea sitä,
mitä olet oppinut halveksimaan.
Häpeällistä on kärsimys,
kun aurinko yhä nousee ja laskee,
typerää yksinäisyys,
kun pimeys on täynnä ojentuvia käsiä.

Älä katso minuun,
ylitseni katso, kauas.
Aurinkopoluilla kerran
laulamme yhteistä laulua
uudesta ihmisestä.

Kehenkään katsomatta

Menisin pois
kehenkään katsomatta...
Joku voisi surra,
joku kätkeä hymynsä.

En veisi paljoa mukanani:
lauluni mustista linnuista
ja ahdistuksesta,
jota ette tunteneet,
ja elämän riemusta

– sen voin kertoa vain niille,
jotka tunnustavat tuskan
ja kuulevat kevätyössä mahlojen laulun.

Kun kuulen noitarummun äänen

Kun kuulen noitarummun äänen,
en tiedä kuka olen
ja mitä olen viimeksi ajatellut.
Olen se, joka kuulee kutsun ja tottelee.
Jäseneni värisevät
ja ulvahtaen katoaa sieluni pimeyteen.

Rumpu rumpu rumpu...

Aiaa, aiaa. Tulin kaukaa,
jäiset tähdet näkivät kulkuni,
loputtoman lumen yli vaelsin
kutsuasi totellen, oi käskijäni,
revontuliin olit sanasi kirjoittanut,
ei ollut epäilystä minussa.

Tässä olen, kaivattuni.
Tee minulle, mitä tahdot.
Tapa minut,
vihi salaisuuksiisi
tai aseta kaitsijaksi koirillesi.

Pois

Kätken kasvoni,
sillä ne ovat rumat.

Rakastitte iloa ja rohkeutta,
nauruani,
joka kajahti elämän vuorelta.
Mitä te minusta tiesitte!
Kun kärsimys tuli,
kun surueläimet hiipivät rotkoistaan,
ette tunteneet minua enää,
ette tekään, rakastavat.
Sinä loukkaannuit: olin outo tänään,
ilon kauneus oli kasvoiltani poissa.
Sinä pelästyit ja pakenit
– surun vuoteella asuvat ahdistavat unet.

Pois!

Olen kuihtunut vaimo,
harteilla sukupolvien tuska,
olen tietäjänainen –
jo lapsena opin kaiken
ja kätkin sen yksinäisyyteni kaivoon.

Tuskaa, tuskaa,
kaikki on tuskaa hamasta alusta
hamaan loppuun!
Näitkö matoa tai leijonaa,
joka ei kärsinyt?
Miksi ruoho tallataan?
Ja miksi itkevät lapset
maailmaan tullessaan?

Huuto

Mua huuto kantaa yli tumman veen
kuin hyökylaine rantaan kaukaiseen.
On siellä onni, unohduksen maa.
Pois sinne himoon, täältä pois.

Vaan niinkuin hukkunutta ilkkuen
maininki maalle heittää, pois taas temmaten,
käteni turhaan rantaa tavoittaa,
taas tuskan aalto vie mun pois.

Voin muistaa: kerran olin autuas,
kun sikiönä uinuin kohdussas,
emoni, alku-unta sokeaa.
Sun kipus karkotti mun pois.

Oi äiti äiti, sinuun uudelleen
palata saanhan, sylis pimeyteen,
vain uneen kuulla veres kohinaa.
Se autuus ois.

Lakeus

Metsät kätkevät salaisuuksia,
aallot kuiskivat maasta meren takana,
ken vuorille nousee,
laulaa tulevasta onnesta.

Lakeus lupaa vain itsensä,
maan tumman murheen
ja äidinriemun
ja ikuisen kaipuun.

Haltijattaren hyvästijättö

Salaisten kevätvirtojen mukana
valun pois teidän luotanne,
joita rakastin ihmisen rakkaudella
uupumukseen asti.

Vielä eilen kuljin kanssanne
ihmiskärsimyksen kehää,
mutta tänä yönä kuulin
salaisten virtojen kohinan.
Ei voi mahla muuttua vereksi
ja rakkauttanne voimakkaampi
on ikuinen itseeni-palaamisen kaipuu...

Hyvästi, sisaret,
hyvästi sylienne, käsienne ihmisenlämpö.
Unta oli vaelluksemme,
täynnä pimeyden tuskaa
ja sarastuksen riemua.

Kuin vapautuva vanki
solun luotanne pois
kevätöiden tuoksuvaan virtaan.

Unettoman laulu

Pitkä on yö ja unia vailla, levottoman sydämeni lyönnein sitä mittaan. Tuuli on noussut ja käy ikkunani ohitse.

Tulkaa, Te Ulkona-seisovat, Odottavat. Unia näkemättä lepään, olen köyhä ja tyhjä, astinlauta jalkojenne alla. Olen unohdettu tomu tulevaisuuden tiellä.

Katson käteni varjoa pimeässä. En tunne sitä omakseni. Tätä kättä suuteli Rakastettuni kauan sitten – moneen päivään en ole häntä muistanut. Suuri ja hyvä on rakastettuni – avaruuteen heitin kerran lauluni hänestä. Tällä kädellä puristin lapseni kättä – voi minua, olenko hänet unohtanut?

Mutta teitä en unohda, te Ulkona-seisovat, Vaativaiset. Mitä te tahdotte, te Kovakätiset? Pimeydestä kasvatte esiin, yön tähtiä lukuisampina. Te katsotte minuun ja odotatte, te ja teidän kuolleenne, uhreina annetut.

Annoin köyhän vapauteni – ei se paljon ollut. He riistivät minulta rakastettuni – kuinka sitäkään valittaisin! Lapseni on minut unohtanut – tempasin hänet sylistäni, revin irti hänen käsiensä suloisen muiston.

Tämä oli minulle elämä, tämä minulta otettiin. Tiedän: ei se mitään ollut. Teidän tuskanne täyttää ilman, jota hengitän, suustani ja sieraimistani tunkeutuu kärsimyksenne huuto. Te tulette minuksi ja minä teiksi. Olen yksi ja lukemattomia. Olen raskaana teistä. Mitä on minusta tuleva?

Lauluni

Mulle riittää, lauluni jos soi
eestä teidän, jotka vaikenitte,
jotka vaivan alla vaelsitte,
joilla mykkä laulu vaikeroi.

Teistä lähdin. Kauas kulki tie.
Teitä itsessäni kaikkialle kannoin.
Nimissänne iskut sain ja annoin.
Kaaduin. Nousen. Eespäin matka vie.

Kerran palaan. Kierros tehty on.
Käsiinne näin lasken sydämeni.
Ottakaa se. Luona veljieni
autuas sen lepo loputon.

Ilo

Pois kärsimyksen taakan kantamani
kuin iljettävät ryysyt karistan.
On ilo kauneinta, ja hallussani –.
Miks kaikkeen, minkä annoin, pisaran
pusersin kärsimyksen mustaa sakkaa?

Pois sairas suru! Murru, minuuteni,
tomuksi hajoo, synny uudelleen,
niin ilon, äsken kuolleen huulilleni,
maan ikikauneudesta pulpunneen
taas tahdon veljilleni laulaa.

Aamuhämy

Taas kehään palaan, äsken jättämääni,
ja tiedän: kanssanne nyt yhtä oon.
Ja niinkuin etäisyyteen muuttolinnun ääni
pois häipyy, houreeni myös kadotkoon.

Näin hyvä on. Tie, jonka vaikeasti
yön ahdistaissa jaksoin taivaltaa,
on kevyt rinnallanne käydä loppuun asti.
Jo aamun tuuli nousee. Sarastaa.

Riemu

Syvältä näinkö
käytävä mun
tie oli luokses,
kauneus sun.

Rumuuden tuskan
tuntea sain.
Tuttu on vaiva
onnettomain.

Pääskysen lento,
kauneus maan.
Riemua ennen
en tuntenutkaan.

Pähkinänkuoreen
sulkivat mun.
Avaruus kaikuu:
kaikki on sun.

Vain yksinkertaiset

Vain yksinkertaiset
tajuavat elämän kirjan.

Älä avaa viimeistä sivua,
ennenkuin olet valmis,
alaston ja kirkas,
kaiken jättänyt
kuin vastasyntynyt lapsi
tai kuoleva vanhus.

Vain yksinkertaiset
osaavat laulaa
elämän laulun.

Vappumarssi

Maa vavahtaa askelten alla,
tämä päivä on ihmeellinen.
Niin kuulas on kirkkaus taivaan.
On vappu. Tunnemme sen.

Syyssateissa, pakkassäissä
samaa kiersimme ympyrää.
Kevätkaikuvan taivaan alla
nyt marssimme, pystyssä pää.

Me marssimme, meitä on monta.
Soi askelten kumua maa.
Näkymätöntä lippua kantain
nyt miljoonat vaeltaa.

Maa, sylissäs tuudita niitä,
jotka kaatuivat vaiheissa yön.
Me marssimme muistaen heitä.
Niin, veljet. Täytämme työn.

Me marssimme. Humina tuulen
yli muurien sävelen toi.
Yli rajojen, maasta maahan
sanat lausumattomat soi.

Yli veren ja vihan ja tuskan
näin marssivat miljoonat.
Me laulamme. Meitä on monta.
Me olemme voittajat.

Arbuusityttö

Vasilisa, Vasilisa,
arbuusityttö auringon maassa.
Kerran kysyin: etkö pelkää?
Tunsin myrskyn lähestyvän,
lehdet vapisivat
ja mustien lintujen varjot
peittivät auringon.
Pelkäsin elämän tähden.

Kaukaa kuulin äänesi:
Mitä on pelko?
Rakennan uutta. Suurta on elää.
Vereni on raikas kuin arbuusin mehu.

Kuolema kulki maasi ylitse,
pommit putosivat arbuusivainioille.
Vasilisa, Vasilisa!
Pimeydestä huudan nimeäsi,
ympärilläni yö ja odotus.

Kaukaa kuulen äänesi,
naurusi mantereen yli:
Mitä on pelko?
Kannan kivääriä. Suurta on taistella.
Vereni on raikas kuin arbuusin mehu.
Annan sen elämän tähden.

Elokuu

Olit lukenut viisaita kirjoja,
vanha sukupolvi,
tiesit kaiken muuttuvan
ja odotit.

Kirjasi tomuttuivat,
odotus kangisti kätesi
etkä enää tiennyt,
mitä odotit.

Lähellä, tuulien ja auringon maassa
kasvoi uusi maailma.

Yhtäkkiä lyötiin eteesi elämän kirja,
verellä kirjoitettu.
Kummalliset ja polttavat ovat sen rivit,
julma sen ajatus.

Miksi peität valittaen kasvosi?
Katso: siteettömin silmin
kohtasi nuori veljesi kiväärinsuut.
Kuuntele: sodan keskeltä
elonkorjuuväen laulu.

Eivät he saavu kukkia hiuksissaan
– veressä kahlaten he tulevat,
silmissään viha
ja suru niiden vuoksi,
jotka kaatuivat ennen aamua.

Mutta heidän laulussaan on rakkaus
ja käsissään repaleinen
sodan tahrima lippu,
jonka he ojentavat
– voittajat –
tulevaisuuden käsiin.

Maailman aamu

Sulkekaa ovenne,
lyökää kiinni ikkunaluukut,
rukoilkaa yötä viipymään,
jotta se salaisi tekojenne häpeän.

Jo leimuaa taivas idässä.

Me tulemme, onnelliset,
yli tuoreitten hautojen,
ja nuorena kaatuneet
hymyilevät arkuissaan.
Me tulemme, väkevät,
yli savuavien kylien
– ruoho nousee raunioille
ja kottarainen puhkeaa lauluun
hiiltyneen pesäpönttönsä reunalla.

Matalissa majoissa teiden varsilla
herätämme imulapset nauramaan,
ja kuoleva vanhus
nostaa siunaten kätensä,
sillä hänen silmänsä ovat nähneet lunastuksen.

Pyyhkikää kätenne verestä, pyövelit
– kohta ei enää ole aikaa.
Kätkekää rahanne, riistäjät
– kohta ei enää ole aikaa.
Parittukaa, hedelmättömät
– kohta ei enää ole aikaa.

Hetket kiitävät nopeasti.

Me tulemme, oikeudenmukaiset.
Murtunein siivin
pakenee yö edellämme,
ja tuuli kuljettaa naurumme
maasta maahan.

Lähtöpäivänä

Sitä minkä talvet ja keväät ja kesät piirsivät
  minuun teräksisin neuloin,
en voi pyyhkiä pois kuten pyyhin kävelykehän
  tomut jaloistani.
Niitä joista olin lähtenyt ja joihin palasin
ja joihin kasvoin kiinni, en voi unohtaa
kuten unohdan kasvot junassa Tampereen –
  Helsingin välillä.

Kun minut vietiin eristysselliin,
kuuntelin askeleitanne, toverit,
istuin hiljaa ja kuuntelin niitä,
ja ne kulkivat sydämeni ylitse.
Silloin itkin kivusta ja onnesta ja tiesin,
että olin tullut yhdeksi teistä.

Ei ollut helppoa tulla yhdeksi teistä.
En nähnyt avattua syliä: tule sellaisena kuin olet.
Monet silmät katsoivat minuun: mikä sinä olet
ja tahdotko todella
samaa kuin me?

Rukit hyrisivät unettavasti. Katto oli matala
  ja neulat lävistivät kangasta.
Muistatteko toverit, tappioiden päiviä?
Surussa ja vihassa kohtasivat katseet ja
  erosivat toivoa täynnä.

Mutta öisin kaatuivat varjot ylitseni.
Mikä minä olen? Mitä minä tahdon?

Ja tahdonko todella
samaa kuin te?

Rautaportaat kolisivat. Hiekka mureni jalkojen
  alla.
Voitteko sanoa, toverit, milloin kevät tuli?
Tuliko se talitintin laulaessa vai voiton-
  sanomien riemussa?
Vai vastako silloin kun leskenlehti kukki?

En tiedä. Enkä sitäkään tiedä,
miten ihminen muuttuu.

Mutta eräänä päivänä vastasin:
tahdon samaa kuin te.
Sanoin sen koppini seinille, huusin sen pilville
  aamuyön taivaalla.
Teille en puhunut mitään. Silmänne sanoivat
  minulle:
tahdot samaa kuin me.

OI LINTU MUSTASIIPI

1943–1950

Nauru

Yhdeksänsataa yötä ja päivää
riipuin kurjuuteni ristillä
häväistynä,
hyljättynä,
veren maku suussani,
rinnassa luopumisen tyhjyys.

Ikävöin meren syvyyteen,
äitiini takaisin,
maahan, jota ei ole.

Naurusi,
naurusi viisaus tavoitti minut,
sinä huipulla istuja,
menneen ja tulevan näkijä.

Tulin viisaaksi sinä yönä.
Tähdet vapisivat.
Syntymättömät liikahtivat äitinsä kohdussa.
Tulevaisuus levitti välkkyvät siipensä
maan ylle,
joka on.

Ylistys

Taas tulkoon tuhat kärsimysten vuotta –
jos niiden jälkeen jälleen elää saan
tään ihmeen, jumalriemun autuaan.
Kun kuljen, avaruus soi edelläni
ja katso – hengetön mun hengestäni
sai elämän, ja kaaos muodoton
sylistä nousten suuren alkumeren
mun kädestäni muodon saanut on,
ja varjot, joita turhaan tavoitin,
kun itse varjon alla vaelsin
on sanastani saaneet lihan, veren.

Nyt onneani laulaa kaikki ajat,
kun, kerjäläinen, kaiken omistan,
kun, tietämätön, mursin tiedon rajat,
kun, suru, kahlehdittu vaippaan pisaran,
elämän alkuiloon uppoan.

Jumalan luominen

Olin viipynyt, pystyssäkäyvä, lähteen luona
sen vettä kämmenelläni ammentaen,
kun äkkiä, aavistamatta, hetkenä tuona
oman laatuni tajusin joukossa elollisten.

Mitä oli, sen aistin selkeän ankarasti:
oman ruumiini, virtaavan veden ja ilman ja maan,
kun tieto tulvahti minuun ja täytti mun ääriin asti
ja pakeni pois minut raskautettuaan

ikiajoiksi, polvesta polveen, vastuulla kauhistavalla:
olen pystyssäkäyvä, korkein, ihminen.
Pään maljassa, kaartuvan otsani alla
olen kaikentietoa kantava, kaikkeen mahdollinen.

Raju ihmisriemu mun täytti. Vaan tuskin ehti
vesipisarat lähteen pintaan kimaltavaan,
kun sokean kauhun vallassa, väristen niinkuin lehti
olin nöyrtynyt tuntematonta kumartamaan.

Minä, pystyssäkäyvä, ryömien eläimen lailla
ja mykkänä niin kuin eläin vaikeroin.
Minä, tiedon täyttämä äsken, jälleen tietoa vailla
sinä hetkenä ihmisen kielsin ja jumalan loin.

Paluu

Portti aukee. Palaan elämään.
Harmaa tyly nainen portin avaa.
Harmaa ääni lähtöloitsun tavaa.
Harmaan linnun rääkky yllä pään.

Vapaa, vapaa. Itke, naura en.
Vaiti astun, aristavin jaloin.
Näin jo kauan sitten tieni aloin,
lapsi säikkysilmä, ihminen.

Mikä ollut on, se minuun jää.
Taakkana se seuraa matkallani,
murheen tumma varjo laulussani.
Sentään siitä kiitän elämää.

Uinti

Kivenraskaat kenkäni riisuin.
Jätin vanginvaatteeni rannan ruohikkoon.
Mitä olin ja ken, en muista.
Nyt alaston, vapaa oon.

Vedet suuret kantavat mua. Kalaveljien
parvessa keinun.
Unohduksen virrat mun eilisen rannoilta toi.
Ei ihmisen tuskaa täällä. Rajaton riemu
vesilintujen villeissä huudoissa soi.

Iltalaulu

Käy perhot, kukat nukkumaan,
kun laulan lapselleni, kylän vieras nainen.
Mua nurjin silmin täällä katsotaan:
ken lienee hylkyvaimo, muukalainen?

Ei sentään suojaa kieltäneet.
Sain sijakseni majan, syrjään valtateistä.
Ei eksy tänne vieraat askeleet.
Ja tuuliin savu hajoo, viesti meistä.

Luo ilta varjon poskilles
ja metsä meitä piirittää kuin seinä musta.
Yölintu huutaa. Lapsi, äidilles
on päivä yön, yö päivän odotusta.

Pian heinänsiemen varisee –.
Hän silloin palaa, isäs, viety kerran sulta.
Tai elonkorjuun aikana, yöt kun pitenee
ja vainioilla tummuu tähkäin kulta.

Jos silloin ei, niin vuotathan
kuin äitis nurkumatta talven tuloon asti.
Tai elonkorjuun aikaan, yöt kun pitenee
hän saapuu, rastaan laulaessa ihanasti.

On kyläkoirat vaienneet.
Laps, unessakin vuota äitis myötä.
Käy yli sydämeni askeleet,
kun öisin päivää varron, päivin yötä.

Tuutulaulu syntymättömälle

Nuku, syntymätön, kohdussani.
Kevättuulet vasta puhaltaa.
Vitkaan kipu kaikkoo rinnastani.
Vitkaan talven alta herää maa.

Mitä täällä elin äsken vasta,
sulle, syntymätön, kerro en.
Säästän huomispäivän ihmislasta
siltä, minkä eli eilinen.

Nuku äidissäsi, kallis taakka,
kunnes heinä helpii – silloin on
omas elämäsi. Siihen saakka
onnellisna uinu, maltiton.

Tuuin yössä muukalaista

Tuuin yössä muukalaista,
tummasilmää lasta,
äsken tänne kutsumaani
maasta ihanasta.

Unen rihmat sinne sitoo
sen ken tuli vasta.
Nuku, paluun sinne laulan
tuulen suhinasta,

suvisirkan soittelusta,
hämärästä illan,
laulan pilven taivaan tieltä,
laulan seittisillan

lapsen käydä univarpain
kohti onnen maata.
Sinne äitis murhemieli
seurata ei saata.

Siell' ei tunnu talven tuskat,
siell' on aina kesä.
Siellä metsän joka puussa
ilolla on pesä.

Polut syliin satumetsän
houkuttaa ja hukkuu.
Siellä lapsi itkutonna
niittyvillaan nukkuu.

Iloni

Iloni olin kadottanut,
ahdistus asui minussa.
Olin harmaa orja ja muukalainen,
en kotonani missään,
en rakastettuni
en lapseni
en veljieni luona.

Tuuli hongan töyhtökruunussa,
oravanpesän keinuttaja,
toi iloni takaisin,
elämän ilon, ihmisen ilon,
maan mullassa piilevän siemenen ilon.

Tuuli tuuli, taivaanteitten kulkuri,
pilvien raisu paimen,
toi iloni takaisin.

Kuin siemen maan mullassa
paisuu iloni minussa.
Käteni kasvavat ihmisen tekoja
ja suustani puhkeaa kukkiva laulu.

Elokuu 1945

Katso poikani,
elokuun taivaan tummuessa syttyvät tähdet
onnellisen maan ylle.

Kun olet vanha eikä minua enää ole,
muista tätä ihmeellistä iltaa.
Muista metsän hiljaisuus majamme ympärillä,
yölinnun huuto
ja sirkkojen unettava sirinä.

Katso kuinka onnellinen olen
ja kuinka ihana on vanha maa.
Sillä tänään on rauha.
Poikani, ei ole sotaa enää.
Anna minun itkeä onnesta
sinun tulevaisuutesi tähden.

Sodan ja vihan maailmaan sinut synnytin.
Sota ja kuolema erottivat meidät.
Eron mustina öinä etsin sinua unessa
ja kirosin elämää johon sinut toin.

Mutta minä olen tullut takaisin.
Kaikki tulevat takaisin.
Maailman kaikilla teillä
palaavat mustat, valkoiset ja keltaiset miehet.

Paina korvasi maahan ja kuuntele:
maa on äideistä vanhin ja viisain.
Se kantaa sylissään niitä,
jotka kuolivat elämän tähden,
ja niitä jotka palaavat
luomaan elämää.

Rakastin

Rakastin monenlaisia ihmisiä.
Sellaisia jotka olivat lukeneet paljon ja tiesivät paljon:
tulivuorien synnyn ja kuninkaitten kuolinvuodet,
eläinten elintavat ja happojen kemiallisen koostumuksen
ja kaiken kehityksen lait.

Rakastin yksinkertaisia,
joiden kädet heiluttivat kuokkaa ja kirvestä,
jotka tiesivät maan kasvun ja leivän synnyn
ja kuinka paljon hikeä siinä vaaditaan.

Rikollisia rakastin, varkaita ja murhamiehiä.
Heissä oli ihminen murskattu
ja palaset huusivat toisiaan.

Rakastin myös niitä, jotka eivät paljon tienneet
eivätkä paljon osanneet,
mutta uskoivat ihmiseen ja ylistivät häntä
kukin tavallaan.
Heissä rakastin itseäni.

Mutta eräitä en rakastanut:
niitä, jotka vähän käsiinsä koottuaan
pelkäsivät senkin menettävänsä
tai katselivat lisää saadakseen.

Minulle he olivat kuin umpinaisia pulloja,
joista ei mitään saa,
joihin ei voi mitään lisätä.

Yksinkertainen onni

Kätken katseeni ohikulkijoilta,
etteivät he kadehtisi minua onnellisuuteni tähden.

Voi veljeni ja sisareni, hyvin tiedän:
paljon on maailmassa onnensa kadottaneita,
joilla ei ole leipää syödäkseen,
jotka rakastettu eilen hylkäsi,
jotka eivät tiedä missä ensi yönä nukkuvat.

Minun onneni tulee huomenna – se on kaikkien.
Ei ole muuta onnea kuin kaikkien onni.
Se on kuin aurinko, joka paistaa kaikille,
kuin hyvä maa, joka ravitsee kaikki,
kuin vuorien tuuli, joka vilvoittaa kaikkien otsat.

Tämä on suuri ja yksinkertainen onneni.

Teloitetut

Nyt, kotiseutu, ota tomu vastaan.
Se vuotten mennen multaan häviää.
Me sulle tomun suomme ainoastaan.
Ikuinen perinnöksi meille jää.

Kuin värisevän liekin tuuli kantoi
nuo nimet vankilasta vankilaan.
Ken vapauden eestä kaiken antoi,
maanpetturina täällä murhataan.

Me seurasimme heitä loppuun asti:
ken kulki pystypäin, ken horjuen,
elämään takertuen raivoisasti
rajalle yön ja aamun viimeisen.

Me, eloon jääneet, kerran palasimme
yön sokaisemin silmin elämään.
Vaan kesken sylinannon, hälyn vaikenimme.
Lehahti murhelinnun siipi yllä pään.

Yhäti laukaukset aamuhämärissä
ylitse riemun viiltävinä soi.
He läsnä oli, veljet, näkymättömissä.
Ken kaatui niinkuin he, ei kuolla voi.

He läsnä ovat yhä, rakentajain työssä,
kun nousee kaupungit ja sadon kantaa maa,
kun lapsi tänne syntyy, runoilija yössä
kun ajan virtaan laulun sinkoaa.

Laulu

Kun kirjeen saimme vankilaan
– sen nuori tyttö kantoi povessaan –
jo nukkui mullan alla Martta,
  laulu huulillaan.

Se laulu niinkuin salpa salainen
lukitsi huulet hältä, vaieten
kun seisoi tuomarien eessä Martta,
  vaimo hiljainen.

Se laulu kuukaudesta kuukauteen
soi sellissä, kun aika vitkalleen
pois valui niinkuin lasiin hiekka
  aamuun viimeiseen.

Se laulu, joka huulillaan
hän meni kuolemaan,
soi tänään vahvistuen vain
  maanosaa viittä valloittain.

Tulva

Muu kaikki katoo hämärään,
vain kasvos, ystäväni, vuotten takaa nään.
Vain kasvos nään, ja kätes kirjoittavan.
Ja tunnen yössä tulvan kohoavan.

Pysähtyy kätes, kasvos kohotat.
Taas minuun katsot – mua näkemättä.
Sinusta minuun siirtyy näyt valtavat.
Työlamppu valaisee vain otsaa, kättä.

Oi suuri ystäväni, löydä sana.
Pian nuoruus väsyy. Tulva kohoaa.
Tavoita tuhansien toivo. Hehkuvana
sen heitän eteenpäin. Yö odottaa.

Minulle muuta älä puhu. Surun katkeran
muut sanat synnyttää voi ainoastaan.
Teet heikoks mun, et väkeväksi tulvaa vastaan,
jos mulle lausut: sua rakastan.

Pois käännyn rakkaudesta. Nuoruus odottaa
vain suurta sanaa tuleville viedä.
Maailman yössä tulva kohoaa.
Sua rakastanko, ystävä? En tiedä.

Ei, tiedän sentään. Kohistessa mustain vetten
kun tieto silmissäsi leimahtaa,
yö tämä sydämeeni syöpyy. Tiedän etten
sua koskaan itsestäni irti saa.

Jäähyväiset nuoruudelle

Et ollut, nuoruus, seppelkulma, vaan
kuin rautavanne kiersi päätä ajan paino.
Kirottu vuosikymmen, hulluus harteillaan,
loputon nälkä, viha, vapauden vaino.

Sä etsit yöstä tietä, sanaa viisaitten,
sytytit lamppus pimeyttä vastaan.
Kahahti kirjanlehti – näit: on liike ikuinen.
Sun osas taistelu on ainoastaan.

Ja yli rautasaapasmarssin, megafonipauhun
näkysi heitit keskeen pimeyden.
Lävitse mustan ruton, veren, sodan kauhun
vaelsit, nuoruus, aamuun uskoen.

Et miltään säästynyt. Näit lippus tahrattavan.
Näit kuinka ihmisarvo maahan tallattiin.
Näit veljes murhatun. Näit Juudaan kavaltavan
sun totuutesi valheen killinkiin.

Kun väsyit, horjuit, nuoruus, pimeydestä
kajahti laulu lämmin, loputon:
Et yksin yössä ole, aamuun kestä!
Sun epätoivos, uskos miljoonien on.

Oi karvas, kallis nuoruus. Myrskyn mennen
on turha meren viemää vaikertaa.
Kun haudat nurmettuvat, kukkii maa kuin ennen,
jäit, nuoruus, juoksuhautaan, kalterien taa.

Et palaa, nuoruutemme. Ainoastaan
katoova osa olit liikkeen ikuisen.
Käy tiemme eteenpäin. Ja pimeyttä vastaan
jo syttyi lamput uuden nuoruuden.

Niinkuin päivinä nuoruuden

Niinkuin päivinä nuoruuden
kasvojes naamio kivinen.
Mitään et puhu. Et ojenna kättä.

Ympyrä umpeen kiertynyt on.
Seuraan sinua, Ehdoton.
Seuraan sinua kyselemättä.

Vartioin, vaimosi, päivääs ja yötäs.
Kerran kun kuolet, kuolen myötäs.

En tiedä rakastettuni hautaa

(Jenny Pajuselle)

He tappoivat miehen, jota rakastin,
koska hän taisteli tyhmyyttä vastaan.

En tiedä rakastettuni hautaa,
sillä he kuoppasivat hänet kuin rikollisen.

Mutta kun hyväilen maata,
hyväilen rakastettuni ruumista.

En voi olla rakastamatta eläviä miehiä,
sillä vereni on punaista ja virtaa nopeasti.

Mutta yhden sinä tiedät, kuollut rakastettuni:
rakastan vain sellaisia kuin sinä,
viisaita ja pelottomia,
veljiäsi.

Rakkaus

Erkanen sinusta, lähellä oleva, iäti etäinen.
Erkanen sinusta alati palatakseni sinuun.
Pakenen rakkauttasi, sinun vuorenrakkauttasi pakenen.
Huipulta syöksyvien vesien virrassa pakenen.
Kaukaa lentävien lintujen parvessa pakenen.
Siipien lyönneissä pakenen ja viiltävissä huudoissa: pois
pois.
Kevätmahlojen laulussa pakenen ja syyspilvien
levottomassa lennossa.
Lapsuuteni murhemieleen pakenen ja rakkautemme
tuskaan nuoruuteni päivinä.
Äidinlaulujeni hyminään minä pakenen ja lapseni silmien
tyhjyyteen.
Äitiyteeni minä pakenen, sen voimantunnossa sinun
voimasi kieltääkseni.
Pakenen kaukaisiin maihin, muukalaisista etsin kaltaisiasi
sinut unohtaakseni, sinut, ainoa, kieltääkseni.
Itseni hukutan itseeni, yksinäisyyteni hämärään pakenen
sinut, selkeä, kieltääkseni,
sinut kieltääkseni, elämäni, lähellä oleva, iäti etäinen,
sinä, jota pakenen, josta erkanen, johon alati palaan.

Laulujen kirja

Tuli siskomme kotiin kuolemaan.
Ja joki ja maantie ohitse juoksi.
Toi Laulujen kirjan tullessaan.
Oli mökissä hiljaista siskomme vuoksi.

Joki virtasi länteen, merta päin.
(Ja mustat palmikot selässä juoksi.)
Sinä kesänä äidin itkevän näin
(ei äiti itkenyt turhan vuoksi.)

Kuin liekki on ulpukka kukkiessaan.
Sudenkorennot perhosta joella ajaa.
(Oli Laulujen kirja polvillaan,
kun katseli kaukaista metsän rajaa.)

Voi kesää kymmenvuotiaan.
Teki lintunen sillankorvaan pesän.
(Jäi Laulujen kirja mökkiin vaan,
kun siskomme kuoli mentyä kesän.)

Leskimorsian

On murennut kukkaseppel jonka solmin armaalleni
sinä iltana kun hän lähti, kun hän minulta meni.
Sotaan hänet veivät, kauas etelään.

Seitsemän talvea on siitä ja seitsemän kesää.
Seitsemästi kevään puihin rakensi linnut pesää.
Odotin häntä etelästä muuttolintujen myötä.

Ei vuota kylässä vaimot muut. He pilkkaa suruani.
Kylän poikaset kiviä viskoo kujilla kulkiessani.
Ja ilkeästi haukkuu veräjillä koirat.

Suru vanhentuu. Suru kanssani vanhentuu.
On hiusteni kulta tummunut ja kalvennut suu.
Minun suruni on kuin liikkumaton vesi.

Suomalainen balladi

Syntyi tänne tyttönen,
pieni Liisa parka,
kahden kilon painoinen
pieni Liisa parka.

Kasvoi tyttö, rinnat sai,
pieni Liisa parka.
Pilvet kuiski: ken sun nai,
pieni Liisa parka?

Tuli lentojätkä vain.
Pieni Liisa parka.
Tuoksui yö se sunnuntain.
Pieni Liisa parka.

Jätkä tytön lemmen vei.
Pieni Liisa parka.
Pois hän lähti, nainut ei.
Pieni Liisa parka.

Vieri virta solisten:
pieni Liisa parka.
Juoksi tyttö syliin sen,
pieni Liisa parka.

Pilvet lauloi mennessään:
pieni Liisa parka!
Miksi tänne synnyitkään,
pieni Liisa parka!

Vihreä sulka

Olin murheellinen.
Olin kovasti murheellinen.
Ja päällä kärsivän sydämen
oli syvien vesien paino.

Oli kukatkin kuihtuneet.
Ja tähdet ja aurinko taivaalta varisseet.
Ja maailman poskia pitkin juoksivat kyynelveet.
Ja tuntui niin turhalta elää täällä,

kun linnut, eilen laulaneet ihanasti,
nyt itki ne kaikki tai vaikeni kammottavasti,
ja tyhjyys ulottui mullasta pilviin asti.
Jo toivoin, että en olisi syntynytkään.

Tuli polkua pitkin poikanen,
tuli Toivo sulkahattuinen.
Se luokseni tuli, ja silmissä sen
oli kaikkien poutapäivien paiste.

Kun se katsoi ja nauroi, niin naurullaan
sai kaiken se hyväksi päällä maan.
Eikä murhetta ollutkaan.
Ilo vain, ja ruohon laulu, ja lintujen hupainen lento.

Ja se minulle virkkoi: lähdetään.
Se vaelsi pohjaa päin, minä etelään.
Mutta vihreän sulkansa jätti se minulle lähtiessään.
Nyt, ihmiset, nauran elämän loppuun asti.

Tarina suuresta rakkaudesta

Myös minä uskon suureen rakkauteen.
Siks laulun ikivirtaan uudelleen
tarinan heitän, jonka kertoivat
mua ennen runoilijat suuremmat.

He rakastivat toisiaan
– ja maa ja taivas soi.
Romeon lemmen Juliaan
tää lempi mieleen toi.

He köyhät oli – lemmellään
esteitä ollut ei.
Siks poika kihlat käytyään
vihille tytön vei.

He saivat mökin, peltomaan
ja lehmän, lampahan.
Kun vuodet kulki kulkuaan,
myös lasta kahdeksan.

On vanha totuus: rikkaammaks
ei lapset köyhää tee
ja puutteen tullen yks ja kaks
jo lempi pakenee.

Vaan eipä tässä – pari tää
näät oli poikkeus.
Kun kasvoi parvi valkopää,
myös kasvoi rakkaus.

Lie leipä pettuun vaihtunut,
kun halla viljan vei.
Vaan rakkautta puuttunut
mökistä koskaan ei.

Niin suru saapui. Lasta kaks
vei tauti mennessään.
Puol' tusinaa jäi – rakkaammaks
vain käyden entistään.

Ja vuotten mennen maailmaan
pois lähti kaikki kuus.
Jäi mökkiin vanhat – rinnassaan
on rakkaus kuin uus.

On vaimon hiukset harvenneet,
mies köyry harteiltaan.
– Kuin rippi-ikään ehtineet
he lempi toisiaan.

Vei susi lampaan. Lehmälle
toi turman silmä suon.
Vaan toistaan lohduttaen he
myös kesti kolhun tuon.

Niin paloi tupa. Allapäin
he katsoi liekkeihin.
Vaan toisilleen he virkkoi näin:
sä säilyit kuitenkin.

Jäi sauna sentään, suojan suo.
Ei estä ahtaus,
kun asuu siinä kolme nuo:
mies, vaimo, rakkaus.

Mut pahat voimat päätti sen:
jo onni loppukoon!
– Niin vaimo vettä noutaen
kuukahti avantoon.

Mies outo, ohikulkija,
sen näki. Auttamaan
hän riensi, mutta vainaja
ei noussut unestaan.

Hän ruumiin kantoi kotihin.
Ei saanut sanaakaan
mies suustaan – silmin seisovin
vain katsoi vaimoaan.

Kai jotain siinä kyseli –
ja vaimo vastas kai.
– Aamulla ukon naapuri
hirrestä ottaa sai.

Ja sunnuntaina haudattiin
he sitten kumpikin,
vaan aivan eri paikkoihin
– kas, laki sääti niin:

ken itseltänsä hengen vei,
hän lepoon siunattuun
keralla kristikansan muun
maan multiin päässyt ei.

Jo ennen kukon kieuntaa
mies lailla murhaajain
kuopattiin kirkkoaidan taa
– sen näki naakat vain.

Mut vaimo papin, lukkarin
sai sentään haudalleen,
ja yhtyi ukot, akatkin
virteensä viluiseen.

Vaan silloin – kesken virren sen
jo kuultiin kolinaa.
Lie päivä tullut viimeinen?
Maa järkkyy, vavahtaa.

Löi kauhu väen. Kirkuen
se jätti hautuumaan.
Ja pappi kalvas rukoillen
myös juoksi joukossaan.

Ken hautakivet, ristit kaas?
Ei – silmää räpyttää
kun tuskin ehti, pystyyn taas
ne nosti ihme tää.

On hautuumaa kuin ennenkin.
Sen yllä tuuli käy.
On siinä eukon arkkukin,
vaan – vainajaa ei näy.

Kas, vanhan rakkaan luokse tien
löys läpi mullankin.
Näin virkkoi: "Tervetullut lien?"
Mies vain: "Jo odotin.

Yöt viettämäni vierelläs
on olleet hetki vain
sen rinnalla, kun lämpöäs
jo tunnin turhaan hain."

He vaikenivat. Nukkuivat
tuhannen vuotta kai,
kun kutsui kellot: vainajat
tilille nousta sai.

Havahtui tomu vaimon: "Mies,
on päivä tuomion!"
Murahti toinen: "Piru ties –
parempi täällä on.

Sun vievät joukkoon hurskaitten,
mä syntisäkki oon..."
Hymyili tomut säteillen:
siis uni jatkukoon!

Pajatti kellot, torvet soi.
Kuolleensa antoi maa.
– Tomua rakastavain voi
ei mikään erottaa.

Si-Si-Dus, älä herää vielä

Si-Si-Dus, kun lauloit täällä, olit muudan meistä vain,
maan kaikista vaimoista köyhin ja sentään voimakkain.
Oli pimeää silloin. Ja sota. Olit väsynyt, Si-Si-Dus.
Menit pois, jäi laulu meille, sen voima ja rikkaus.

Si-Si-Dus, älä herää vielä. Yhä vankeina vaeltaa
sinun ihmisveljesi täällä, rajat railoina aukeaa.
Yhä vieläkin mustat miehet sinun pitosi tärvellä vois.
Yhä verta ja kyyneleitä on pyyhittävä pois.

Unen laiva sun kantoi kauas. Jäi laulu vain.
Maan kaikista lauluista kaunein ja voimakkain.
Hätä ihmisen siinä soi, ja usko ja rakkaus.
Miten suureksi kasvoitkaan pois mentyäs, Si-Si-Dus.

Runoilijan hauta Marjatanmäellä

Tule, huomisen kivenhakkaaja. Tule ihmisten virrasta
kohisevasta.
Kiven puhua anna. Aineesta esiin lyö
tämä elämä, ihana laulu, kertomus runoilijasta,
joka aamua julisti, kun oli raskain yö.

Tule, ympärillesi katso kummulta tuolta,
jota kiviset kasarmit saartaa, köyhien asuttamat.
Sadat ikkunat niinkuin silmät – tuhat elämää, huomisen
huolta –
yli tehtaanpiippujen sauhun merelle tuijottavat.

Hän on elänyt täällä. Kuuntele: porraskuilussa
humisevassa
– *talo niinkuin suunnaton soittorasia soi* –
yhä lasten naurussa, huudoissa, jalkojen astunnassa
sinun korvasi häipyvän kaiun hänestä kuulla voi.

Elä kaikki mitä hän eli. Käy syvälle, pohjaan saakka.
Runon kuoleman saatatko tuntea hirmuisen?
Yli mittojes kasva kuin hän. Ota omaksi tuhanten taakka,
Ota kärsimys, voima ja toivo, suuri ja yksinkertainen.

Sanat uudet hän täällä tempasi köyhyydestä
ja täällä hän leivästä lauloi, itse leipää vailla
ja hän Ihmisen Pojan Ruoskalla löi. Yhä aikansa
pimeydestä
hänen runonsa meille hohtaa tulisen patsaan lailla.

Uudenvuoden yö

Kumisee kello, läppä malmiin lyö.
Sihahtain sulaa tina valinkauhaan.
Suo, vuosi, jonka alkaa tämä yö,
suo ihmisille voima, tahto rauhaan.

Oi aika, muovaajista mahtavin,
sä raaka-aineestamme esiin paras nosta.
Karkaise, tao meitä! Murtumattomin
sydämin nousta voimme ahdingosta.

Huipulles, aika, johda. Kauas nähden
helpompi oikea ja väärä tietää lie.
Tee meidät näkeviksi tulevien tähden.
Taas virstan verran kasvaa viittatie.

Kun tuomarit tulevat

Minä joka olin kärsimyksen kieltänyt ja surun
haudannut syvälle,
vihankin unohtanut ja tullut liian alttiiksi kaikkea
ymmärtämään,
minä joka selitin heidän julkeutensa typeryydeksi
ja heidän loputtoman ahneutensa huonosta kasvatuksesta
johtuvaksi,
en enää näe ihmistä heissä. Olioita he ovat.

Ymmärtämisen aika on ohi. Kun tulevat tuomarit, viisaat
ja yksinkertaiset,
joita heidän lakinsa ei ole vielä hämännyt eikä
painomuste myrkyttänyt,
älköön silloin merkitkö mitään, että nainen synnytti
heidät ihmisiksi,
vaan tuomittakoon heidät heidän tekojensa mukaan.

Kovin usein olen kaivannut syvien vesien hiljaisuuteen,
pois kaikesta mikä ihmistä koskee,
kovin usein uneksinut,
ettei minun tarvitsisi pahempaa elää kuin jo olen elänyt.
Mutta tämä minun on vielä elettävä ja tämä todistettava
hyväuskoisuuteni tähden.

Enkä minä sitäkään pelkää.
Jos silmäni itkee, revin sen pois.
Jos käteni kärsii, kuivettukoon.
Saavathan lapseni hengittää puhtaampaa ilmaa
ja rakastaa luottavasti ihmistä ja elämää
niinkuin minä olin luotu sitä rakastamaan.

Vanha Mooses

Tuo palava pensaasi tielle, lyö, Jehova, vihallas.
Vaan minut jo levolle päästä. Jo vanha on palvelijas.

Joka ainoaa yötä pelkään, unetonta ja ahdistavaa.
Kun hämärä tielle lankee, näköpiiristä katoaa
Kaanaanmaa.

Rakastaa en enää saata tätä kansaa napisevaa.
Lihapatoja Egyptin muistain se taakseen tuijottaa.

Se on unelman unohtanut. Kun laulaa se, lauluissaan
se ei kaipaa Kaanaanmaata, vaan entistä orjuuttaan.

Kun kansani toivoi ja uskoi, minä kättäni ojentain
vedet valtavat Punaisen meren jakautumaan sain.

En itse, sen tiedän kyllä, ei sauvani kosketus
kiven kyljestä iskenyt vettä, vaan kansani luottamus.

Se on vienyt voimani multa. Se on tappanut unelman.
Siks sokean vanhuksen lailla sen keskellä vaellan.

Ei katseeni salama saata sen nurinaa vaientaa,
ja puheeni aina, sen tiedät, on ollut kankeaa.

Tätä vartenko kaisla-arkussa mua keinutti Niilin veet?
Voi häpeää vanhan profeetan, jonka omat on hyljänneet.

Ivanauru soi selkäni takaa. Viha käärmeenä kähisee.
Minä tiedän: jo muukalaiselle he mun päätäni kaupitsee.

Siis, Herrani, kansasta tästä vapahda palvelijas.
Minä rakastin, uskoin, houkka – nyt lyö sinä vihallas.

Tämä taaksekatsojain suku ei Kaanaanmaata nää.
Sen muukalaiset ryöstää. Sen aavikko näännyttää.

Vaan armahda lapset, Herra. Tulipatsaana näytä tie.
Minun henkeni hehkuu heissä ja heidät perille vie.

Joka ainoa

Joka ainoa minulle lausuttu kaunis sana
on valhetta vain,
jos huomenna samojen huulten herjattavana
ovat ne, joilta voimani sain.

Kivinen laulu

Teoin luotu on historia, ei kirjaimilla.
Mikä valhetta on, se lehdiltä häviää.
Rivit uudet sivuille piirtyy. Sanat hehkuvat paperilla,
kun tuleva aika eilistä ylistää,
ja lapsi kuuntelee,
miten tuhkasta vapaus nousi,
miten syntyi S K P.

Jos totuutta kerro ei kirjat, se elää toisin.
Se elää kirjoitettuna ihmissydämiin.
Se syytetyn sanoista huutaa, ja viilloin koukeroisin
se on kaivettu vankilaseiniin kivisiin.
Suven hongat humisee
teloitettujen haudan yllä.
Näin taisteli S K P.

Raju myrsky sen maan alta nosti. Ja paikalla tällä
kun lippujen liekehtiessä sen teoille kunniaa teen,
nimen, ennen kuiskatun, nyt voin huutaa äänellä
väkevällä,
minä, runontekijä vain, jäsen luokan ja puolueen.

Voi että mun lauluni kivenraskaan soinnin saisi
(kun vaadimme oikeutta, meitä polkivat ratsastajat).
Voi että se luotina lentäen sydämet satuttaisi
(oli aamu, kun nuoren veljen he teloittivat).

Minä, runontekijä vain, jäsen puolueen, luokan,
toki tahtoisin myös isänmaatani ylistää,
toverikseni tuntea joka käyttäjän kirveen ja kuokan,
vaan ei – sanamöhkäleet kipuna kurkkuuni jää.

Kädet nuo, kukaties, vihamies kun määrää,
yhä kantaa asetta veljeä vastaan voi,
ja korvat – niin kauan ne kuunteli säveltä väärää –
yhä kuuroja on, kun niille mun vapauslauluni soi.

Siks ylistä en. Lyö, lauluni, ruoskan tavoin!
Yhä maani on kartoittamaton vihollismaa.
Tien viitat on lyöty, taistelu edessä avoin.
Tulipatsaana kolme kirjainta loimuaa.

Aikakautemme laulu

Se tänään kaikuu taas. Se vyöryy auringon myötä
yli viiden maanosan, kolmen mantereen.
Yli Aasian kansojen meren se kasvaen kiitää
ja lentää Eurooppaan ja länteen kaukaiseen.

Se on aikakautemme laulu. Ei kolkkaa planeetalla,
jossa ihmistä vavahduttaisi ei sävelet sen.
Tuhat laulua tuuli toi, ja ne aikansa soivat –
tämä ainoa ylitse muiden, maanpiiriä valloittaen.

Et, toveri, nimeä muista sen, joka laulun laati.
Oli soitin hän sormissa Ajan, suuren säveltäjän.
Sinä isältäs laulun sait. Sait luokkamme laulun.
Se on kuin suonissas soinut jo hetkenä syntymän.

Se on orjien vapaushuuto, se on isku sortoa vastaan.
Se on kutsunut joukot taisteluun, joka voitolla
  kruunataan.
Se vapautettujen riemua soi, ja kunniaa kaatuneille,
jotka menivät tyyninä kuolemaan tämä laulu huulillaan.

Ja vasta kun vapaa on ihminen kaikkialla,
kun veljinä kansat juhlaansa kutsuu toukokuu,
kun menneisyyttä on sorto ja taistelun tuska,
tämä laulu silloin, kuin lintu, matkansa tehnyt,
päämääränsä saavuttaen käy lepoon ja unohtuu.

Ylistän neuvostoihmistä

Tänä päivänä tahtoisin enemmän olla kuin ihminen vain,
vähän näkevä, tietävä, vähän voiva.
Tahtoisin olla lippu, liekki – edessä vaeltajain
sana suuri ja lämmin, sentään teräksenkirkkaana soiva.

Tahtoisin tuntea virran yhdistävän
lukemattomat ihmissydämet sydämeeni,
jotta, kun suuni avaan, enemmän
kuin sanat yhden ihmisen tuntisin tavanneeni.

Toki tiedän maani. Sydän katkerakaan ei laata
sitä rakastamasta voi yli muun.
Vaan tänään, tänään ylistän neuvostomaata,
joka vanhan Venäjän tuhkasta nousi päivinä Lokakuun.

Sen suuruutta ylistä en, en mahtia, kauneutta.
Sen virtoihin, hedelmätarhoihin Krimin, vuoriin
  Kaukaasian
en kotimaatani vaihtaisi. Mutta
sen ihmistä, neuvostoihmistä rakastan.

Sitä kansaa, ihmistä tuhatkasvoista, joka tohti
ajan pyörään tarttua myrskyssä Lokakuun
ja kasvot kääntäen ikuista unelmaa kohti
vain itseensä uskoi, ivanaurun soidessa maailman muun.

Manas johtajan joukosta kansa. Käden kohotti Lenin:
sana teoksi sai, sai muodon muodottomuus.
Ja myrskyssä lauloivat Blok, Majakovski, Jesenin,
miten kärsien sortui vanha, miten kivusta kasvoi uus.

Ylistäiskö en ihmistä, joka nälkää nähden
teki työtä ja taisteli, rakensi uuden maan.
Väkevämmin, lauluni, soi Stalingradin päivien tähden,
kun Atlaan lailla hän kantoi maapalloa harteillaan!

Soi, lauluni, unelmalle joka lävitse tulen ja veren
sodan sauhusta eilen kirkastettuna temmattiin
ja tänään huipulta Kremlin ylitse aikojen meren
tien viittaa ihmiskunnalle
päiviin tuleviin.

Rautainen virta

Kaikki mikä tapahtuu näinä päivinä ja päivinä näiden
jälkeen
menköön lävitseni niinkuin rautainen virta
ja niinkuin tuli ja jää.
Niin että en koskaan puhuisi muuta kuin mikä on totta
ja enemmän kuin mikä vain itseäni koskee.
Niin että jakaessani leipää lapsilleni
en unohtaisi niitä, joilta se puuttuu.
Niin että eläessäni vielä tänään turvallisesti majassani
en unohtaisi niitä, joita lakien väärinkäyttäjät vainoavat.

Niin että käsissäni, jotka eivät raskaasta työstä tiedä,
tuntisin joka hetki veljieni työmiesten kädet,
niinkuin olen ne tuntenut ahdistukseni päivinä,
raskaat, toimeliaat ja hyvät – totisesti eivät ne turhaan
lepää
Niin että silmäni eivät pakenisi pääskysen lennon ja
pilvien myötä,
vaan tavoittaisivat kaikessa tapahtumisessa tärkeän
ja näkisivät ajan iljettävyyksien lävitse sen, mikä
huomista luo
Niin että kaikki mikä elinaikanani tapahtuu ihmiselle,
tapahtuisi myös minulle
ja menisi lävitseni kuin rautainen virta
ja tekisi minut puhtaaksi ja todeksi,
niinkuin on tänä päivänä puhdasta ja totta
taistelu leivästä ja ihmisen vapaudesta.

Oi lintu mustasiipi lennä

Oi lintu mustasiipi, verta sulissas,
maan yli lennä.
Kylästä kylään kanna sanomas.
Avarru, syksyn taivas, viestin mennä.
Voi maata, jossa aseetonta ammutaan.
Voi miestä, joka murhakäskyn antaa.

Vie, lintu mustasiipi, totuus kaikkialle,
vie sinne missä sydän yksinkertainen
pusertuu valheen painon alle,
vie sinne, minne räikky kovaäänisen
vain petturien sanat kantaa.

Kun saavut sieltä, missä multaan maan
kaks ihmistä, kaks taistelijaa saatetaan,
tuo heidän totuutensa, huuto mykkäin suiden,
tuo hirvittävä syytös ruhjottujen luiden.

Te murhaan syylliset, te tietäkää:
Ei palaa entinen, ei väkivalta saata
sokaista enää koskaan tätä maata.
Ei murru työmiesselkä patukkanne alla,
vaan aseettomat kädet kohoo kaikkialla,
ja valhe lyödään, hukkuu, häviää,
kun totuus, niinkuin hohtosiipi lintu, verta sulissaan
käy eellä siellä, missä taistellaan
työkansan leivän, vapauden eestä.

Harmaa maisema

Myöhäissyksyn päivässä penseässä
kiviä, juoksuaitaa, kynnetty peltomaa.
Harmaita mökkejä. Köyhyys irvistämässä.
Vihaan ja rakastan sinua, synnyinmaa.

Moosesta nöyremmin palavan pensaan nähden
kumarran ihmettäs, pohjolan vaivaispuu.
Tyhjänä saavuin. Rinnassa rakkaus lähden.
Tämä on maani, kansani tämä, ei mikään muu.

Kouraani puristan pellolta poimitun kiven,
heitetyn syrjään kesken kynnöstyön.
Huutavan äänikö lien? Vai pajupilli? Pilveä hiven?
Tiedän: täältä kun palaan, lujemmin lyön.

Sinä tiedät luokkasi lait

On heillä raha ja valta
ja aseet ja patukat
ja painokoneista tulviva myrkky
ja oikeuslaitos ja vankilat,
ja raivoisa vimma käyttää niitä sinua vastaan.
Vaan sinulla, työmies, ainoastaan
on kätesi aseettomat.

He pelkäävät käsiäs, työmies,
kun nyrkkiin ne puristetaan.
Kemijoelta vihasi tulvii
ylitse maan.
On totta: ei taistella leivästä vain
tämän päivän ja huomisen.
He itse, murhaajat, määräsi sen:
nyt vuosiksi ratkaistaan
sinun kohtalos, työläinen.

Ovat kätesi tänään kohtalos.
Älä niillä työtä tee,
kun elämän oikeuksista
sun luokkasi taistelee.
Sinä tiedät sen lait, ikiankarat, kovat.
Samat tänään kuin eilen ne ovat.
Älä, työmies, rikkurityötä tee,
kun luokkasi taistelee.

Nuori on maailmamme

Äärellä aikakausien rajan
seisomme tulevaisuuteen tähystäen,
edessä valtavat näyt onnellisemman ajan,
takana ihmisen syntymätie, vaikea, verinen.

Aikojen loputtomuudesta vasta
lajimme eli vain haihtuvan tuokion,
virstan verran tiestään nousevasta
ihminen, elollisista korkein, kulkenut on.

Idästä länteen pinnalle planeettansa
heimonsa hajotti ihminen, kauas toisistaan.
Tänään ne kootaan, kansaa kutsuu kansa.
Ihminen ihmistä vaatii ratkaisemaan,

toistua saako entinen loputtomasti,
kunnes on tuhottu ihmissuku ja asuinsijamme maa,
vai onko käyvä korkeaan määräänsä asti
ihminen tietään alati kohoavaa.

Nuori on maailmamme! Vastahan havahtuivat
idässä, lännessä kansojen miljoonat.
Syntymähetkeään vartoen huomisen sylissä uivat
toteutumattomat ihmisteot ja unelmat.

Tahdomme, että ne täyttyä saavat,
tahdomme lapsille jättää onnellisemman maan,
jossa ei eilinen toistu, aukea menneen haavat,
jossa on ihminen kulkeva täydessä mitassaan.

Suomen naisille

Muuta viisaudeksi menneisyyden kärsimykset,
suomalainen nainen,
ja vaikka on raskas taakkasi tänäkin päivänä, äiti,
ojenna selkäsi, katso mitä tapahtuu, ja tiedä:
olet onnellisempi ennen eläneitä. Sillä tämä on
vuosisata,
jolloin unelma toteutuu.
Kansat ovat muuttaneet toiveensa tahdoksi ja
tahtonsa yhteiseksi taisteluksi.

Valtava on tämä ihmisten liitto.
Jotta kansa ei enää kansaa sortaisi, valkoinen
mustaa, mies naista,
jotta ihminen olisi vihasta ja pelosta vapaa,
jotta rauha olisi itsestään selvä kuin aurinko ja ilma
ja maa, jota isänmaana rakastamme,
jotta kaikilla, jotka tekevät työtä, olisi oikeus työnsä
hedelmiin,
jotta ihmisen lapsuus olisi varjoja vailla
ja jotta hän vanhana sulkisi silmänsä sanoen:
elämä oli rikas ja hyvä
– vain tätä varten on luotu tämä ihmisten liitto.

Ja jotta tämä kaikki pian tulisi todeksi – ei tulevai-
suudessa tuhannen vuoden päästä,
vaan tänään ja huomenna, nyt ja joka päivä –
ole sinäkin siinä, nainen ja äiti.
Tuo naisen voima ja tieto,
tuo äidin uljuus ja rakkaus, tuo sana ja teko.
Ja totisesti – avuttomiksi ja yksin ja häpeään jäävät ne,
jotka tahtoivat pystyttää ikuisen muurin
ihmisen ja hänen unelmansa väliin.

Ihmisen huuto

En uneksi sijasta kansani kuolemattomien joukossa.
Aikani jännittyy eilisestä tähän päivään eikä minua
huomenna enää ole.
Naiseksi olen syntynyt, äitien sydänten myötä
heittelehtii sydämeni nousevan myrskyn kourissa, kuin
kellopoiju se soi.
Virtaavaan veteen, paperipalasille tuulessa, lintujen
siipiin ja ihmisten sydämiin
kirjoitan sanani niille, jotka tänään elävät:

Vielä on aikaa, kansani, rakentaa padot tulvan tulla,
vielä on aikaa sytyttää tulet pimeyttä vastaan,
vielä on aikaa erottaa ystävä vihollisesta,
vielä on aikaa puhua, jotta eivät aseet puhuisi,
vielä on aikaa huutaa ihmisen äänin:
Ei!

Tämä on ihmisen huuto, eikä muu ole tänään tärkeää.
Virrat sitä kuljettavat, linnut kantavat siivillään,
tuuli hehkuttaa kirjaimet ja ihmissydämet soivat
kuin kellopoijut myrskyssä maailman rannasta rantaan.

NEIDONKAIVO

1950–56

Koti

Koti on äidin helmojen havina
ja harmaaraitaiset matot
ja ruskea pöytäkaappi,
jonka ovissa ei saa roikkua.

Koti on hiljaisuuden hyrinä ilmassa,
kun muut ovat menneet kouluun
(Kuka kuiskuttaa, kuka puhuu,
kun ketään ei ole?).

Koti on iltapäiväpauketta ovissa
ja kastuneita kenkiä
ja riitaa siitä,
kuka saa jaossa suurimman palan
ja mitä mistäkin tilistä ostetaan.

Koti on äiti ja äidin suhde isään.
Siitä ei puhuta, sitä ei näy, ja
kuitenkin se on.
Isä on kaunis ja viisas,
hänen silmissään on punainen lippu
ja hänen unelmansa ulottuvat pilviin,
mutta usein painaa epätoivo
hänen päänsä keittiöpöytään.
(Sillä raha ei koskaan riitä.)

Koti on kuitenkin eniten äiti,
hänen silmiensä huoli ja
väsyneet sormet
laskemassa panttikuitteja ja rahaa
(sehän ei koskaan riitä).

Koti on kyräilevä hellyys ja
ilkeitä sanoja
ja sisarusten silmissä kasvava kauna:
pois, pois, tästä pesästä pois,
jossa kukaan ei ymmärrä toista!

Ei sitä voi ylistää,
ei siitä laulua tehdä,
vain hiljaa ihmetellä,
että se oli
ja että siitä
ei koskaan pääse.

Harmaa silta

Oli aina sateinen päivä
ja aina, aina syys.
Ja taivas maata painoi
kuin loputon ikävyys.

Oli silta puinen, harmaa.
Joki lauloi mennessään
ja jossain kaukana yhtyi
se mereen äärettömään.

Ja sillalla kun seisoi
laps vähäinen,
niin kaidepuuhun ylti
vain leuka sen.

Se lapsi sillalla seisoi
ja veteen tuijotti.
Oli lapsuus joki ja taivas,
jolla pilvet vaelsi.

Vedestä nostettu lapsi

Kun lapsen he joesta nostivat,
niin hiuksin vettä valuvin
ja silmin seisovin
se katsoi kirkkautta ympärillään.

Miten kammottavaa
oli palata elämään.
Miten viiltävää
oli silmille päivänvalo,
miten kovana korvaan iski
ihmisten ääni,
miten oudosti kosketti ihoon
tyhjyys ilman.
Oli etäistä kaikki.

Ja syntymätuskan hirmuisen
laps, vedestä nostettu, jälleen tuntien
vain huusi, huusi, ikävöiden
veteen takaisin.

Ikävä

Metsä hiipii tuvan nurkkaan asti.
Tumman kuusen laulu uneen soutaa.
Murheinen on mieli Maaritilla.

Isoäiti niinkuin vanha velho
mustin silmin tarinoita kertoo.
Iki-ikävä on Maaritilla.

Päivänläikkä tuvan permannolla.
Jalan alla pihanurmen nukka.
Mihin ikävä on Maaritilla?

Minne pilvet pääskyt unet lentää,
sinne sinne mieli Maaritilla.

Ullan uniloru

Ulla uu upatee –.
Mikä puissa suhisee?
Mörkö itkee sillan alla.
Linnut lentää matalalla.
Pilvet veteen putoaa.
Kaikki kauaks katoaa
– ulliskoukku upate ups.

Ulla uu upatee
Ulla itse laulelee
ulliskoukku upate ups.
Mörköä ei olekaan.
Kaikki kaikki nukkumaan:
kiven koloon västäräkki,
hirren rakoon hämähäkki,
metsän taakse aurinko,
uni uni tule jo.
Uni uu upatee
unniskoukku...
upate...
ups...

Kymmenkesäisen käynti manalassa

Torui äiti tyttöänsä,
kymmenkesäistä kovisti.

Ärtyi tyttö äidillensä,
päätti lähteä kotoa,
karata manalan maille.

Juoksi pirtistä pihalle.
Lapsi juoksi, tukka leyhki.
Pääskyset pihassa tanssi.

Kiipesi ylitse aidan,
astui pellon pientaretta.
Korret jalkoja kutitti.

Kivi on kolkko pellon päässä,
outo onkalo kivessä,
musta kuin manalan portti.

Siihen kyyristi kolohon,
siinäpä viritti virren,
itkuvirren itsellensä:

Koti kehno on minulla,
koti kehno, äiti äksy,
isä vielä ilkeämpi.

Veljet on kuin peikonpennut,
siskot niinkuin sisiliskot,
kaikki käärmeitten sukua.

Tässä istun, kunnes kuolen.
Sitten äidin on ikävä –
mitäs turhista tukisti.

Kutsukootkin, kaivatkootkin,
kaipa löytävät lopuksi
kylmänä kiven kolosta.

Itki itsensä unehen
leivosen livertäessä
korkealla päänsä päällä.

Unen tyttö, tumma tyttö,
manan neitojen sukua,
sipaisi sulalla silmät.

Näytti outoja näkyjä,
aukoi outoja ovia.
Työnsi lapsen tuonen tielle.

Astui lapsi tuonen tietä
yksin, aava ympärillä.
Askel kummasti kumahti.

Tyttö kymmenenkesäinen
katsoi silmin kauhistuvin,
tahtoi kääntyä takaisin.

Tiennyt ei takaisin tietä.
Minne kääntyikin, kohosi
sumu kuin sakea seinä.

Tuli kauhuista kamalin,
tyhjä tunki otsan alle:
unohti oman nimensä.

Parahti poloinen lapsi:
Kuka olen? – Kaiku kiiri.
Ääni usvasta ulahti:

Kuka olen? Kuka olen?

Tyttö kymmenenkesäinen
keskellä avaran aavan
huusi, huusi huikeasti.

Huusi, hätkähti hereille
kylki kylmässä kivessä
päivän päälle paistamatta.

Siitä sinkosi sijalta,
kirmasi kotia kohti.
Tukka suorana sojotti.

Tuuli korvissa kohisi.
Värit silmissä vilisi.
Polku poltti kantapäitä.

Kullerot ojasta kurkki,
heinä katsoi hämmästellen
tytön tuonelta tuloa.

Koirat haukkui. Kiekui kukko.
Lehmänkellot kalkattivat.
Kaiken päällä päivän kiekko.

Sai jo sielunsa takaisin,
tiesi jo nimensä lapsi.
Juoksi äidille syliksi.

Pääskyset pihassa tanssi.

Kuiskaus

Miksi pelkäsit, lapsi?

Elämä oli maa,
sen turvallinen ruskea multa
ja vuorien vahva luusto
ja kaikilla teillä
veljiesi askelten jäljet.

Maata halkoivat vuolaat virrat
ja hiljaiset joet
matkallaan mereen,
vesien kuolemaan.

Joellesi palasit, lapsi,
kun olit väsynyt
maata vaeltamaan.

Pimeä metsä

Isäänsä etsi,
isäänsä neitonen etsi
– isä oli kuollut
kauan sitten.
Huhuili sisartaan nuorukainen
kadonnutta
kauan sitten.

Joutuivat pimeään metsään.
Kätensä osuivat yhteen.
Oletko kuollut isäni?
Oletko kadonnut sisareni?

Metsä on vaiti.
Puut eivät puhu.

Käsi kädessä,
käsi kädessä yhä
juoksevat pimeää metsää.
Yhä huhuilee sisarta mies,
yhä etsii isäänsä nainen.

Eivät löydä
kuollutta isää,
eivät löydä kadonnutta sisarta
pimeästä metsästä.

Kolme naurua

Kolme naurua minussa
kajahti ikäni kaiken.

Yksi on näkijän nauru
kaiken-tiedosta tuleva,
ilon tuskan tuolta puolen,
niinkuin Luojan leukaluista
ikitähtien tasalta.

Toinen on totinen nauru
matalalta, maan läheltä.
Rakastinhan, riemuitsinhan,
iloitsinhan ihmistiestä,
naurun kiskaisin kivusta
kaiken itkunkin uhalla.

Kolmas nauru on kamala,
ilkeä hihitys hiiden,
joka kurkkien kolostaan
ihmiselon ulkopuolta
näki turhat toikkaroinnit,
piti pilkkana peräti,
hiiden poikasten hupina
koko ihmisen elämän.

Kirje korvesta

”Mitä te tiedätte!
Mitä te ymmärrätte!
Lumi ei lähde,
ei taitu talven selkä.
Täällä on vilu
ja paljosta puute.
Harmaana työntyy
hangesta aidanseiväs.
Harakka nauraa.
Koittaako koskaan kevät?”

Vaikeaa

Vaikeaa on
viidakossa
olla purematta,
kun on leukaluissa
pedon hampaat.
Vaikeaa on
viidakossa
veren kuohuessa
käden kohotessa niinkuin käpälän
tuhoavaan iskuun
muistaa:
ihminen ei lyö.
Vaikeaa on
viidakossa
toisen ryöstäessä
minkä omakseen jo luuli
muistaa:
minun omaani ei mikään täällä.

Vaikeaa on
viidakossa
olla ihminen.

Metsässä käynyt

Vaikka tiesi, houkka, hyvin:
kun on vaiva vaikein, syvin,
luota karkaa lähinkin,

kulki kasvoin kärsivin,
niinkuin kivun kamasaksa
toitotellen tuskiaan:
Katsokaa! Ei mitään maksa!

Kansa katsoi kauhuissaan.

Liki loikki vain ne, joita
houkuttaa kuin hyeenoita
ihmiskärsimyksen tuoksu.
Siinä vasta kujanjuoksu.

Tuskissansa korpeen kääntyi.
Sinne kuusen alle nääntyi.
Ulvoi, ulvoi. Tähdet taivaan
takaa valovuosien
sfäärivirttä veisaten
katsoi ihmislapsen vaivaan.

Vaikeni ja haavat nuoli.
Kääntyi kasvoin hiljaisin
ihmistielle takaisin.

Tai ei kenties ollutkaan
enää sama kokonaan.
Kenties kuusen alle kuoli.

Minun mummoni

Minun mummoni mainio kerrassaan
oli kauhujuttuja kertomaan.
Niissä iskivät puukot ja heiluivat kirveet,
joka riihessä mellasti haamut hirveet,
ja aina sen neidon väärä nai,
ja köyhä ja viaton kuolla sai.
Kovin päättyivät tarinat murheellisesti.
Sydän pakahtumatta sen vaivoin kesti,
että hyvyys ja oikeus päällä maan
oli tyhjiä sanoja vaan.
Ah, mummoni, ettepä elänyt
ja nähnyt, kuinka on nyt.

Minun mummoni syntymämetsistään
oli lähtenyt onnea etsimään.
Oli aikomus amerikoihin asti –
sekin tarina päättyi surkeasti:
hänet juoppo ja köyhä räätäli nai,
ja hän yhdeksän lasta sai.
Oli lapsille tyly ja miehelle äksy,
ja lastenlapsille tää oli läksy:
"On ihmisen piinaksi pantu vaan
tämä elämä, eikä se muutukaan."
Ah, mummoni, ettepä elänyt
ja nähnyt, kuinka on nyt.

Minun mummoni kiikkustuolissaan
yhä istuu luonani toisinaan.
(Se joskus on tapana vainajitten,
jotka kuolivat vuosikymmenet sitten.)
Ja hän istuu ja kutoo ja kuiskuttaa:
"No, paljonkos muutit maailmaa?

Jo lapsenlapsenlapsenlasta
on minulla monta, vaan maailmasta
ei tulevan näy sen kummempaa."
– Voi, mummoni, vielä vartokaa!
Kun kuudes polvi on päällä maan,
jo sanotte: Ohhoh, katsos vaan!

Kutsut

Sain kutsukortin minäkin
– nääs silloin puhalsi sellaiset tuulet...
Siis naapurin rouvalta leningin
minä lainasin, tukkani suin ja maalasin huulet.

Kas kummaa: ympärilläni hovin
näen herroja kohteliaita kovin.
Mitä haastavat he? En ymmärrä kukkaiskieltä.
Vain sen, että tuuli kun kääntyy, yhtä mieltä
he siitä on, että paremmin sentään
vankilaan sovin.

Aikaa minulle annettiin

Minä tiesin totuuden vääristä todistajista
ja mielivaltaisista tuomareista
ja miten ajan intohimot
leikkivät lakipykälillä,
ja vain herjatakseni minä kysyin:
Minkä pykälän mukaan?

Ei oikeamielisyys, vaan viha
loisti tuomarin katseesta, kun hän huusi:
Aikaa teille annetaan sen miettimiseen!

Hapero runko vasta oli totuuteni,
ja kun minut raahattiin pois,
minä itkin.
Minä olin äiti ja itkin,
koska oman hätäni näin
etäällä leikkivän lapseni kasvoilla.
Mutta ennen kaikkea – voi kypsymättömyyteni häpeää –
itkin turhasta ylpeydestä,
koska he näin julkenivat loukata
minun ruumiini koskemattomuutta.

Aikaa minulle annettiin.
Ja minä mietin.

Pilvet pilvet vankilan yllä,
päivät ja kuukaudet ja vuodet
– ei sekuntia niistä riittänyt lakipykälille –
pyyhkivät ihostani loukkaavien käsien jäljet.

Monta kertaa vielä
minut riisuttiin alastomaksi.
Mutta ympärilleni kohosi laulu kuin kotelo,
kehrätty vankilatoveruutemme päivistä
ja sinisten öitten yhteisistä unista
ja siitä mikä riemuna tihkui
seinien lävitse ja sydämestä sydämeen.

Hitaasti kasvoin
suureen rakkauteen,
äidinrakkautta ihanampaan.

...Niin muistan

Kun sini kevätyön on syvimmillään,
kun tuuli tuoksuu, hanget hajoaa,
kun jäitten alla vetten laulu soi,
kun riuhtoo juuriansa puut
ja kaikki kahlehdittu kapinoi,
niin muistan: maailmassa
on tuhat tuhat vankilaa
ja joka ainoassa
on joku, joka unettomin silmin
yön sineen tuijottaa
kuin minä kerran.

Kun kesän kirkkaus on korkeimmillaan,
kun mulle heijastusta auringon
on joka korsi, kiven särmä, nauru lapsen,
puun lehti, meren läikky, sisiliskon silmä,
kun rajattoman alku joka polku on,
niin muistan: maailmassa
on tuhat tuhat vankilaa
ja joka ainoassa
käy joku kehää kiertäen,
kiertäen,
kuin minä kerran.

Ja ennen talven suurta hiljaisuutta
kun kaikki pysähtyy, kun ikävyys
vain laulaa kaisloissa, kun saapuu syys
ja värit hurjat heittää tuhlaamalla,
kun kultaa, verenpunaa, ruosteenruskeaa
saa verhoksensa kuolinjuhlaan maa,
kun taivas kohoaa ja kylmän sinen alla
soi villin viiltävänä toitotus,

niin muistan: maailmassa
on tuhat tuhat vankilaa
ja joka ainoassa
on joku, jonka sydämen
lävisti niinkuin miekka
huuto lintujen

kuin minun sydämeni kerran.

Me olemme kansa

Kun poikani syntyi, olin kovin nuori.
Kumarruin katsomaan hänen silmiinsä
– tuhat äitiä katsoi kanssani,
kaikkien pelko oli läsnä –
ja niinkuin tietäjäeukko kahvinporosta
näin sen, mikä oli tuleva.

Ulkona solisi kevät ja kottarainen lauloi.
Oli hakaristin ja sotilassaappaan aika.

En minä yksin lapseni luota lähtenyt,
en ollut ainoa, joka vietiin.
Monta meitä oli ja monessa maassa,
hätäisesti lasta hyväilevää, itkua nielevää,
kasvonsa pois kääntävää äitiä.

Tuhannen yön ja päivän jälkeen palasin,
moninkertaisesti murhattuna ja monessa maassa,
hirtettynä ammuttuna kaasukammioon
tukahutettuna,
tuhkaksi poltettuna ja tuhkasta nousseena,
elävänä, ikuisena äitinä, luomisen riemua täynnä.
Toisena minä palasin,
puhdistuneena ja pelkoa vailla.

Lukemattomat ovat lapseni tänään,
oraana raunioille nousseet.
Joka mökissä heitä on syntynyt,
joka veräjänpielessä vilisee
näitä sinijärvisilmäisiä,
näitä auringonlämpöihoisia,
sodanjälkeistä satoa.

Ja heidän tähtensä minä tänään puhun,
sillä rauhalle heidät on synnytetty,
mutta kuolemankauppiaat ovat lähteneet
matkaan jälleen,
he ovat jo täällä.

Kaukaa he tulevat, valtamerien takaa,
paperit taskuissaan, kielellään oudot sanat
(Euroopan-apu, dollariluotto, jälleenrakennuslainat).
Ymmärrättekö sanoja, äidit,
te tyttärienne tukkaa palmikoivat
– se kasvaa käsistänne kuin keltainen vilja,
te poikienne kasvusta iloitsevat
arkipäivän huolien alla,
te pirtistä kaivolle kiiruhtajat,
keittäjät pesijät paikkaajat,
ymmärrättekö sanomalehtisanoja,
jotka huoaten sivuutatte,
jotka radiosta arkeenne ropisevat,
korvasta sisään ja toisesta ulos?

Runoni revin tänään riekaleiksi
näitä sanoja selittääkseni.
Voi rumia runottomia sanoja –
kauniimpia olisivat pilvet ja tuuli
ja kahden ihmisen rakkaus.
Sotaa ne merkitsevät! Kuolemaa lapsille,
jotka lattialla leikkivät!
Sillä sileänaamaiset miehet matkustavat
maasta maahan
*(Tukikohtia, armeijoita, asekuntoisia miehiä,
vakoilijoiden verkko).*
Kovin ja tunnottomin sydämin he kirjoittavat
sopimuksiaan,
nämä tuhoa tahtovat, kiristäjäostajat,
nämä kumartaen kaupitsevat,
ihmisverellä allekirjoittavat,
ei omallaan, vaan kansan.

Kansako ne lunastaisi?
Ikuisesti oppimatonko olisi kansa?
Hyväuskoinen ja kaikkeen tyytyväinen:
nylonsukkia ja kirjavia solmioita
nuorisolle tänään,
jotta se huomenna tanssisi rintamalle,
vehnänen lapsesi käteen tänään, äiti
– mitäpä sen huomista kuolemaa surra!

Vihaksi paisuu minussa äitien rakkaus.
Enkä minä ole yksin, lukemattomat naiset
ovat kanssani.
Onhan käteni heidän kädessään, onhan suuni
heidän suunsa.

Eikä meissä, monesti murhatuissa,
ole pelkoa enää.
Äitien leijonanrohkeus meissä on
ja vaimojen käärmeenkavaluus
ja tulevien sukupolvien väkevä huuto.
Tämä maa ei ole myytävänä.
Se on meidän ja meidän lapsiemme.
Sen graniittinen kalliopohja,
sen metsät sen pellot sen siniset vedet
sen syysaamujen kuulaus sen talvien pimeys,
sen hankien hohto sen kansan laulamat laulut,
sen menneisyys ja sen
tulevaisuus.

Kansaa ette myy. Kansaa ette kavalla.
Me olemme kansa.

Hän kaukaa katsoo minuun...

Hän oli työläisnainen. Hän oli monista muudan,
hänen nimensä kauan sitten unohdettiin.
Vaan tänään ylistän häntä, hänen sankaruuttansa huudan.
Minä tahtoisin veistää hänen kasvonsa graniittiin.

Hän kaukaa katsoo minuun. Takana hauta on avoin.
Sen kuolemaantuomitut kaivoivat soraan ennen kuolemaa.
Yli kolmekymmentä vuotta on mennyt, ja tänään samalla tavoin
hän katsoo minuun ja ohitseni. Hän katsoo ja odottaa.

Hänen kätensä olivat sidotut, hänen vaatteensa riekaleita,
ja hiuksien mustat liekit kiersivät pään.
Liki hautaansa, siihen selin, keskellä tovereita
hän oli kuin jokainen heistä, erottamaton, ja kuitenkin yksinään.

Ei surua ollut hänessä. Kantaen pystyssä päänsä
hän tähysti ylitse tapahtuvan eikä pelännyt kuolemaa.
Ei taakseen tuijottanut, ei itkenyt elämäänsä.
Hän tähysti ohi kiväärinpiippujen aikaa tulevaa.

Sitä aikaa, jota me elämme, jonka runoilijaksi
olen syntynyt, taistelun loputtomuutta laulamaan.
Ajan huipulle nousen ja näen. Tiedän tapahtuvaksi
sen, minkä hän, nimetön työläisnainen, tiesi kuollessaan.

Menneisyyden hautajaiset

Mikä oli hänen kansansa, missä isänmaansa, kenen kieltä hän puhui,
– tämä vieras kukistajakenraali, jonka taaksekatsojain suku
tempasi menneisyyden kilveksi ja miekaksi kansan tulevaisuutta vastaan?

Kun olin lapsi – ja sinä ja sinä, me kaikki jotka olemme kansaa –
vihasin tämän miehen nimeä niinkuin kansa vihaa sortajaa,
jonka askelten jäljissä miesten veri vuotaa ja vaimot itkevät.

Mutta elämä antoi vihalleni silmät
nähdä ne, jotka ovat palkkapyöveleitään pahemmat,
ne, jotka kansansa pettäen ja sen historiaa herjaten
kohottivat pyövelin nimen lipuksi ja muukalaisen kansallissankariksi

ja tänään – häväisten totuutta ja tietäen petoksensa –
marssittavat uteliaita houkkia ja sokeita narreja
tuijottamaan kuolinnaamion lävitse sellaista, mikä ei ole mitään.

Menkööt, haudatkoot tomunsa komeasti. Surkeita sittenkin
ovat kuolleitten juhlat kuolleille.
Ainoakaan elävä sana
ei teloittajakenraalin paarien ääreltä lennä tulevaisuuteen.
Kuolleina ne putoavat tullakseen haudatuiksi

menneisyyden mukana.

Kansa ei ole siellä. Käännyn pois.
Toisaalla, laajalti, kaikkialla
lumenpeittämän havunvihreän kallionharmaan maani
sylissä
lepäävät meidän sankarimme, sinun ja minun, meidän
kaikkien jotka olemme kansaa.
Neljäkymmentätuhatta punaista taistelijaa,
jotka nousivat vääryyttä vastaan.

Kunnia heille
tänään, huomenna ja etäisiin aikoihin asti.

Kaukainen rannikko

I
Armahda minua yö,
ole luonani, vartioi.
Täytä minut mustalla kauneudellasi,
jotta muuta ei olisi kuin tämä:
suihkukaivojen solina
ja riikinkukkojen kimakat huudot
Oreandan puutarhasta,
sammakkojen kiihkeä kurnutus
ja maininkien kohina
louhikkorantoja vastaan.

Ole laupias, yö, älä avaa
unen pimeää käytävää, jota pitkin
minun kellojen kaikuessa on kiiruhdettava
vankilaani takaisin.

Ojenna tummat kätesi,
pidä, älä päästä,
kunnes heräävä tuuli kahajaa
repaleisissa banaaninlehdissä
ja Oreandan aamun
ensimmäinen satakieli laulaa.

II
Koko päivän olen tanssinut hänen kanssaan
Oreandan kuumilla kivillä.

Hänen vartalonsa on kuparinkarvainen,
hänen tukkansa auringontulta,
hänen silmänsä vihreää vettä,
jossa kultaiset kalat uivat

– oi hänen lanteittensa voimaa,
kun hän sinkoaa valkoisen kiven
meren siniseen lasiin.

En ymmärrä hänen kieltään, en mitään tiedä
hänen teistään ennen tapaamisemme hetkeä,
kun hän maininkien vaahto ihollaan,
medusa kämmenellään
ja punainen tukka kipinöitä iskien
astui luokseni veden ja rannan viivaa
ja pyysi minua kanssaan keräämään simpukoita
ja tanssimaan kuumilla kivillä,
kunnes aurinko putoaisi mereen
ja yö levittäytyisi kuin tumma vaate
Oreandan ylle.

III
Kun tulit päivällä, olit auringon kaltainen,
kuuma ja uuvuttava,
silmilleni häikäisevä.
Eteläisen meren kohinassa sinä puhuit minulle
ja lintujen huudoissa
ja sirkkojen mielettömässä sirinässä:
Sinä olet maa. Sinä olet kasvava puu.
Sinä olet nainen. Minä olen aurinko.

Niin. Minä olin maa, ja puhkesin kukkaan.
Niin. Minä olin puu, ja ilon linnut
tekivät pesänsä minuun.
Niin. Minä olin nainen ja
auringon rakkaudelle altis.

Voi vesilintujen villi kirku
voi saraheinissä viileä tuuli
voi täyttymätön kaipuu
harmailla kallioluodoilla
pohjoisen mereni sylissä!

IV
Tulit, Oreandan yö,
louhikkoharteillasi taivaan viitta,
silmiesi onkaloissa pehmeä pimeys.
Yön tähdet varistit viitastasi vuoteelleni
ja puhuit niinkuin sammuva tuuli:
Minun rakkauteni antaa sinulle unen,
joka on syvä ja levollinen kuin kuolema.
Kuole minun kanssani tänä yönä.

Ja tuulen kuollessa vuorille,
virtojen kuollessa mereen,
maininkien kuollessa rannan kiviin

– voi metsieni kuultava valo
voi välke yöllisten vesieni yllä
voi lehtiään sureva koivu –

minä kuolin sinuun
sinä yönä,
Oreanda.

V
Oreandan vaahtoavalta rannalta,
Oreandan tuoksuvasta puutarhasta,
Oreandan louhikkorinteeltä,
jossa musta ja vihreä sisilisko
puhuivat toisilleen kaksihaaraisin kielin,
minä kohosin Ai Petris-vuoren laelle
nähdäkseni maailman
jättiläisen silmin.

Alussa oli vain sumu ja pyörivä liike,
ja harteillani vyöryivät usvaiset pilvet
toisiaan vastaan ja toisiinsa yhtyen
ja jälleen eroten ja avaten
alleni syvyyksien kidat.
Vavisten minä tartuin
vuorivanhuksen kiviviitan laskoksiin
huikaistuvat silmäni sulkien.

Mutta pilviä niellen ja huippuja sytyttäen
vyöryi aurinko mantereen takaa,
ja sen suuri, hehkuva käsi
asetti korkeudet ja syvyydet kohdalleen:
ylimmäs, taivasta liki, hohtavat huiput ja
kotkien lennon,
keskelle alenevan maan,
vihreät vuoristoniityt, metsien vyöt,
rinteitten hedelmätarhat,
ja alimmas, sinisen loputtoman meren syliin
Oreandani kukkivan, kuuman rannan.

Minä käännyin lähteäkseni,
mutta sinä tavoitit minut.
Tuulien sormet tarttuivat tukkaani,
ja kuuma henkäyksesi puhui:
Tämän kaiken sinulle annoin,
jotta rakastaisit elämää –
mitä annat minulle, mitä jätät?

– Vain kaipuuni minä jätän sinuun, kaipuun.

Mutta mennessäni kertasivat vuoret
sinun äänelläsi, ilkkuen:
...kaipuuni jätän sinuun, kaipuun.

Haudat

Korkealla, Ai Petris-vuoren tasanteella,
missä meren ja mantereen tuulet
rajusti iskevät yhteen,
siellä
on partisaanien hauta.

Ihanat jäähyväiskukkani
Oreandan puutarhoista
minä annoin heille ja puhuin
pohjatuulen suulla:

Hiljainen on veljienne uni
pohjoisessa metsässä,
poluttomassa.

Oksien lomitse väräjävä valo
kuvioi sammalmattoa vain,
hiljaa putoaa talvien lumi,
hiljaa satavat neulaset,
hiljaa kiertää kesäyön hämy
nukkujain unta.

Naavaisten kuusien vartio
kumartaa, kuiskaa:
Nukkukaa, nuorena kaatuneet.
Ei ole vihaa.
Ei ole vihaa enää...

Maammo Runontekijä laulaa rakkaudesta

Kun Maammo Runontekijä oli tullut vanhaksi,
jättivät hänen nuoruutensa laulut hänet
kuin linnut lahon puun.
Vaieten hän eli kansansa keskuudessa kuolemaa
odottaen,
ja hänen päivänsä olivat tyynet kuin
Pienimmän Joen juoksu.

Kun hän oli täyttänyt yhdeksänkymmentä vuotta,
tuli nuorin pojantytär hänen luokseen
kasvoillaan kaikki riemu ja kaikki tuska,
koska hän rakasti ensimmäistä kertaa.

Salaten kasvojensa paisteen hän upotti jalkansa
Pienimmän Joen veteen
ja puhui vanhukselle näin:

Paljon sinä Maammoni lauloit kukista ja metsän
eläimistä,
maan murheesta ja suurista virroista: mistä ne tulevat ja
minne ne menevät.
Lauloit myös kansamme kärsimyksistä ja taisteluista
yövaiheen aikana ja aamukauden alkaessa,
paljon hyvästä ja pahasta, mikä ihmisten kesken tapahtuu
ja miten kaikki on ymmärrettävä.

Mutta vähän, Maammoni, lauloit rakkaudesta.
Tokko koskaan todella rakastitkaan?

Pienimmän Joen vesi hyväili Nuoren jalkoja
ja Vanha vastasi hänelle näin:

Kun näin pääskysen lentävän ja koivunlehtien värisevän,
kun puitten varjot pitenivät ja tuuli tuli kaukaa,
syntyivät lauluni kauneudesta.

Ihmisten teot olivat kuin samea virta.
Mutta murhaajan vihaan on alkulähde
ja kaiken-kipuun sana, joka sen kirvoittaa.
Minä näin vuorten siirtyvän ihmisten uskosta ja kuinka
väkevät virrat muuttivat suuntaa.
Tämä oli lauluni tiedosta.

Mutta mikä olin minä laulamaan ihmisen rakkaudesta.
Omani oli minun yksin, enkä sitäkään ymmärtänyt.
Tajuamatonta en tietänyt,
ehdoton ei vastannut kysymyksiini,
enkä yksinäisyyttäni jakanut kenenkään kanssa.

Mene, Nuorin Pojantytär. Rakasta.

Suuri rumpu

Aivan yksin eli Maammo Runontekijä vanhuutensa
päivät
majassaan Pienimmän Joen varrella.
Hänen silmänsä eivät enää erottaneet tähtien asentoja
eivätkä korvansa viljan suhinaa suurilta vainioilta
eikä hänen vanhuksenääntään enää kuultu
kansan kokoontuessa.

Kylän asukkaat säälivät häntä. Eräs tuli hänen luokseen
ja lausui äänekkäästi:

Suuri on sukusi, Maammo. Monta poikaa annoit
kansallesi
ja tyttäresi synnyttävät joka vuosi.
Mutta harvoinpa he sinua muistavat, kunnioitettu.

Vanha runontekijä vastasi hänelle näin:

En näe kasvojasi, naapuri, mutta sanasi eivät
niitä kaunista.
Synnytin lapseni levottomien pilvien alla.
Oman itseni vuoksi heidät synnytin.
Kipuni ei lunastanut heitä kärsimyksiltä
enkä kyennyt heitä paljossa neuvomaan, itsekin
vähätietoinen.
Siksi en lapsiltani mitään pyydä, en kunniaa,
en rakkautta,
en vanhuuteni turvaa.

Mutta joka hetki heistä iloitsen, sinä vähännäkevä
naapuri.

Sillä he tietävät muurahaisen suuruuden
ja kuinka tärkeää on elää silmänräpäys oikein
ja valita kuolema ennen kurjan elämää.
He näkevät miehen voiman ja naisen kauneuden
ja kunnioittavat lasta.
He rakastavat ihmistä eivätkä itseään häpäise.
He kiintyvät maahan jota kyntävät ja kirjaan jossa on
totuus.

Mutta kun he kuulevat suuren rummun kumisevan,
he hylkäävät käsissäolevan ja valmistuvat lähtöön.
He jättävät vaimonsa ja vuoteensa, poikani ja heidän
poikansa.
He riistävät imulapsen rinnoiltaan, tyttäreni ja heidän
tyttärensä.
Auransa he jättävät kynnökselle ja vanhempansa
hautaamatta
ja kirjan kesken viisasta sanaa,
kun suuri rumpu kutsuu,
kun suuri rumpu kutsuu.

He ovat kaltaisiani, Ehdottomien sukua.
Riemuitsin kuin jumala
kun heidät loin.

Maammo Runontekijän paluu

Ihmisen murhe on ohimenevää ja kunkin
itsensä kannettava.
Mutta se on tarttuvaa kuin tauti.
Tämän tiesin minäkin, jota runontekijäksi
sanotaan,
ja siksi minun oli lähdettävä.
Kauan olivat käteni levänneet helmassa
mihinkään tarttumatta,
jalkani valittaneet omaa painoaan,
sydämeni käynyt välinpitämättömäksi
eikä taistelu minkään puolesta tai
mitään vastaan
tuntunut enää tähdelliseltä.
Minun oli lähdettävä voidakseni palata.
Käsissäoleva minun oli kiellettävä
myöntääkseni elämän.

Lähdin kylästä varhain aamulla
kenellekään sanaa jättämättä,
jotta naapurini eivät olisi kyselleet:
Mihin menet Maammo?
tai:
Oletko pyytänyt neuvostolta lupaa?
Kiirein kylvöjen aika on kohta käsissä ja
kaikkia tarvitaan.
Tätä välttääkseni, uteliaisuutta ja paheksumista
ja turhaa tärkeilyä,
pakenin salaa kuin pahantekijä,
aamuyön hetkenä,
jolloin eläimet liikahtelevat
ennen heräämistään
ja ihmisten uni on ohut ja suloinen.

Mutta majani oven jätin avoimeksi
kulkijain käydä sisään,
tulentekoneuvot lieteni viereen
ja pöydälleni leipää ja suolaa.

2.

Kun vaelsin pois kylästäni ja läheisteni luota,
ojentelivat puut tien vierellä paisuvia oksiaan
keväistä huutoa täynnä.
Mutta niiden riemu muuttui murheeksi minussa,
kaikkeen tympääntyneessä,
kaikesta pois himoavassa.
Öitä ja päiviä kuljettivat jalkani minua
teitä pitkin, joita ne ennenkin
olivat kulkeneet,
seutujen lävitse, joissa ennenkin olin elänyt.
Ja talvet ja kesät menivät lävitseni niinkuin
tuuli,
askeleeni jättivät jälkensä hiekkaan ja lumeen,
varjoni piteni ja lyheni tiellä
auringon ja kuun kiertojen mukaan.
Vain tämän minä tajusin, ja senkin kuin unessa,
hämärästi ja tuokiossa unohtaen.

Ja kun jalkani vihdoin pysähtyivät, en tiennyt
kauan kulkeneeni.
Kysymättä, kuka olin ja mistä ja miksi,
laskeuduin maisemaan, josta tieni kerran
oli alkanut,
jota aina olin ikävöinyt, ja tulin jälleen
yhdeksi sen kanssa.

3.

Olin palannut maisemaan, jolla ei ole ääriä
ja jossa kaikki joet virtaavat hitaasti.

Tämä maisema otti minulta ihmisenmuotoni
ja antoi minulle omansa.
Jalkani ja käteni kasvoivat syvälle maahan,
vihreä ruoho ja ruskea sammal
kiertyivät ryntäilleni
ja kysyvästi kirkuen lensivät linnut ylitseni
pesäpaikkaa hiuksistani tähyten.

Liikkumattomana minä makasin,
vain oman itseni seurassa.
Päivien kiertoa en laskenut,
taivaanrantaa en tähynnyt,
ja silmieni kaivot heijastivat vain
uneksijain murhetta,
itsestään kyllääntyvää ja
tarkoituksetonta.

4.
Mutta maisema antoi minulle voimansa
ja se muuntui ihmisen voimaksi minussa.
Minä sain kaipuuni takaisin,
kaipuun olla enemmän kuin luonto.
Lintujen kirku korvissani
oli kuin nälkäisten lasten vaativa itku,
ja ylitseni lakaiseva tuuli
jätti levottomuutensa minuun:

Tämä ei ole sinua varten,
toisaalla sinua odotetaan.
Liian hitaasti virtaavat joet
tässä maisemassa.
Kaikki tapahtuu toisaalla. Toisaalla ratkaistaan
elämä ja kuolema.

Maahan kasvaneena kuuntelin,
unessanikin odotin.
Kunnes eräänä päivänä
nukkuvien korvieni simpukankierteessä
väkevä kutsu –
tuhannet jalat rummuttivat maata,
kansani taistelijat vyöttivät itsensä.

Avasin silmäni ja sanoin: Niin. Minä tulen.
Niiden kuvastimessa repesivät pilvet:
minä olen ihminen, tekoihin luotu.
Riemusta vavahtaen irtosivat käteni maisemasta:
minä olen Maammo Runontekijä,
veljeni kutsuvat minua.

Hiuksiini pesineet linnut lensivät
säikkyen pois,
kun minä ihmisen mittaani jälleen nousin,
ja maa kumahteli jalkojeni alla,
kun taakseni katsomatta jätin
hitaasti virtaavien jokien maiseman.

Maammo Runontekijä viisaan neidon kaivolla

Elokuun iltana korjuujuhlien jälkeen,
kun usva jo kierteli Neidonniityllä niinkuin
taivaalta pudonnut pilvi,
kun vanhat ihmiset olivat menneet levolle
ja soittaja lopettanut soittonsa
ja linnutkin jo vaienneet,
kokoontuivat kylämme nuoret – ja minä olin
yksi heistä –
vanhalle kaivolle, joka kauan sitten
oli rakennettu keskelle Viisaan Neidon niittyä
ja jonka raikas vesi jo neljän sukupolven ajan
oli virvoittanut kylämme asukkaita.
Ja kun me palavissamme ja tanssista raukeina
ammensimme kaivosta viileää vettä,
niin sen solistessa
laskeutui hiljaisuus meidän yllemme,
naurumme vaikeni ja sanamme sammuivat pois,
ja suuri muhe valtasi meidät
ja kaiken tietämisen kaipuu.

Silloin näimme Maammo Runontekijän,
kylämme vanhimman naisen.
Kaivolle johti neljä polkua, ja näimme
hänen saapuvan sitä,
joka tuli lännestä, lakeudelta.
Tiesimme hänet melkein sokeaksi,
mutta hän käveli kuin näkevä,
sillä hänen jalkansa tuntevat kaikki kylämme tiet.
Toisella kädellään hän piteli sauvaansa ja
toisella vesiastiaa,
ja lännen taivas hänen takanaan
oli kuin lyijyä ja tulta.

Minä, hänen pojantyttäristään nuorin,
kiiruhdin häntä vastaan
ja lausuin äänekkäästi (tiesin hänen korvansa
heikenneen ihmispuheelle):
Olet myöhään liikkeellä, Maammo,
avojaloinkin kuljet, vaikka
yön kaste jo lankeaa. Salli, että ammennan
sinulle vettä.
Ja vettä ammennettuani minä vielä virkoin
muiden vaietessa:

Meidän riemumme on vaihtunut murheeksi,
emmekä tiedä miksi.

Sinä olet vanha, Maammoni, ja voit kaiken selittää.
Kuin vettä tästä kaivosta tahtoisin
ammentaa sinusta viisautta.
Anna tietosi meille ja sano mikä on tärkeintä,
jotta osaisimme oikein elää.

Mutta Maammo Runontekijä vastasi minulle näin:

Pahoin minä tekisin, sinä ajattelematon lapsi,
kaatamalla vanhuuteni sinuun.
Mikä oli minun sanottavani ja minkä todeksi tunsin,
sen olen sanonut voimani päivinä, ihmisenä
ihmisten joukossa.
Katso minun käsiäni, ne ovat muuttumassa mullaksi.
Kevyt vesiastia saa ne vapisemaan,
ja tekojeni muistokin
on niistä valumassa pois.

Silti valehtelisin, jos sanoisin,
että en rakasta elämää.
Ahnaammin kuin ennen riipun siinä kiinni.
Kuin saituri rahojaan varjelen jokaista päivääni
ja aamulla ajattelen: vielä yksi!
Jalkani kiittävät astuessaan auringon
lämmittämää multaa

ja varoen niillä kuljen, etten kompastuisi
enää nousematta.
Iloitsen vähäisestäkin valonkajastuksesta,
ennenkuin täysi pimeys tulee,
ja suloista on korvilleni,
kun niiden tihenevään hiljaisuuteen joskus
helähtää lapsen nauru.

Ja näin minä hyrisen vanhuksen viisautta:
Turhan mutkikkaita olivat minun elämäni tiet,
turhaa tärkeilyä moninaiset tekoni, hyvät ja pahat,
ja iloni ja suruni kuin taivaan hattarapilvet:
kun tuuli kävi, en nähnyt niitä enää.

Tässä on minun tämänpäiväinen totuuteni,
mitättömämpi kuin lapsen tai eläimen
tai lahoavan puun.

Mutta kavahda sinä sitä.
Jos hampaaton suu sanoo sinulle: tämä tie on oikea,
niin toisaalle käänny.
Ja jos vanha ja viisas sanoo: pysy paikoillasi,
jotta et erehtyisi,
silloin kokoa voimasi ja rohkeutesi,
leikkaa hiuksesi ja lähde
luottavaisin mielin matkaan.

Älä minulta Maammo Runontekijää kysele –
ei hän ole täällä. Etsi hänet sieltä,
missä ihmiset elävät.

Menneitä varjoja vain
näkevät nämä vanhat silmät.
Mutta missä nuoret silmät tähystävät tulevaisuuteen,
siellä on Maammo Runontekijä.
Missä vuoria siirretään ja virtojen juoksu kääntyy,
siellä on Maammo runontekijän laulu.
Missä sydämet kapinoivat vääryyttä vastaan,
missä kuvia särjetään,

missä ihminen antaa elämänsä –
ei suojellakseen sitä, mikä
on ollut,
vaan sen puolesta, mikä on tuleva –
siellä laulu humisee.
Ja kun sinut ruhjotaan maahan,
ja kun sinusta luita myöten
revitään kaikki, minkä luulit olevan omaasi ja itseäsi,
niin että nimesikin olet unohtava,
ja kun sinä jälleen ihmisten kädet kädessäsi tuntien
ja heidän verensä virran
näet sukupolvesi totuuden ja sanot:
tämä on minua varten ja minä tätä,

silloin olet löytänyt Maammo Runontekijän
ja hänen voimansa päivien viisauden.

Kaivonmyrkyttäjätär

Se mitä Maammo Runontekijä Neidonkaivolla
puhui meille
vanhuudestaan ja voimansa päivistä
sytytti meidät riemuun oman nuoruutemme vuoksi,
ja eteemme avautui maailma monine teineen.
Mutta myös haikeus oli läsnä,
murhe tämän vanhuksen vuoksi,
jota Runontekijäksi sanotaan.
Oudostelevin silmin katsoimme häntä,
kuten lapset korennon toukan hyljättyä kuorta
Pienimmän Joen rantasavessa.
Tyhjä ja hauras se on, kosketuksesta tomuksi hajoava.
Muoto siinä on, ei elämää enää,
siipien sija, ei siipiä enää,
jotka kerran kimallukseensa levittyen
kantoivat korennon pois.

Mutta eräitä meistä
ei hänen puheensa lainkaan koskettanut,
ja he alkoivat keskenään kiistellä siitä,
miksi Viisaan neidon kaivoa
myös nimitettiin Myrkyttäjättären kaivoksi
ja oliko Neito todella joskus elänyt
vai oliko kaikki vain
vanhojen ihmisten lorua.

Ja uudelleen minä puhuttelin Maammo Runontekijää:

Olkoon kuten sanot, Maammo. Yhä sentään olet
kuin humiseva näkinkenkä, elämän laulua täynnä,
ja kaikki kylämme tarinat ovat sinussa. Kerro siis
tämän kaivon tarina meille,
jotta tieto ei kuolisi kanssasi.

Mutta Maammo Runontekijä vastasi minulle näin:

Mikä tarinankertoja minä enää olen?
Hampaani ovat pudonneet suusta ja
äänenikin ole kadottanut.
Älä minulta kysy. Kysy kaivolta, sen vedeltä ja sen
kiviltä.
Minä olen jo vanha, mutta tämä kaivo oli ennen
äitini syntymää,
sentään sen vedessä on ikuinen nuoruus,
sen solinassa neidon nauru ja itku.
Kuunnelkaa te nuoret kaivon laulua,
älkää vanhan naisen
kitisevää ääntä.

Ja hänen kehäkivillä istuessaan
kaivo alkoi laulaa. Ja kaivo
kertoi meille tarinansa, jonka olimme unohtaneet:

Minä elän, vaikka minun täytyi nuorena
kuolla,
jotta viisauteni tulisi todistetuksi.
Tämän kaivon kivissä ja veden solinassa
minä elän,
vaikka ymmärtämättömät murhasivat minut
kauan sitten.

Voi heitä houkkia. Olivat rakentaneet kaivonsa
alavaan notkoon keskelle kylää,
johon kevät kaatoi rinteiltä pihojen
sulavan lumen,
johon syyssateet huuhtoivat kujilta kaiken saastan.
Ja tätä lätäkköään he nimittivät isien
pyhäksi lähteeksi,
ja sairastuttuaan he kylpivät siinä
uskotellen parantuvansa,
ja lähteen kuivuessa he rukoilivat jumaliltaan vettä,
ja kun sateitten tullessa lammikko täyttyi,
he ylistivät jumaliaan ja heittivät kiitoslahjaksi

kaivoon
vaskirahoja ja kaulakäätyjä ja muuta rihkamaa.

Vaikka olin vasta nuori neito eikä kukaan
viisauttani kunnioittanut,
menin kylämme neuvoston eteen ja sanoin:
Meidän kaivomme ei ole pyhä. Ei seisova
vesi virvoita.
Hyljätkää tämä saastainen lätäkkö,
jotta kylämme ei kuolisi.

Mutta he vihastuivat ja ajoivat minut ulos
ja lähettivät äidilleni sanan,
että hän ojentaisi minua.
Ja äitini itki minun tähteni
ja pani minut riipimään nokkosia paljain käsin,
jotta ne polttaisivat
tyhmän röyhkeyteni minusta pois.

*

Mutta kun rutto raivosi kylässä ja tappoi
nuoria ja vanhoja,
karkasin kotoa ja menin jälleen neuvoston eteen:
Kutsukaa kaivonkatsojanne, niin näytän heille,
mistä löytävät kaivon, jonka
vedessä on uudistava nuoruus.
Teidän kaivonne ei ole pyhä, se on
oman sairautenne saastuttama.

Toiset heistä vihastuivat ja vaativat minua
ruoskittavaksi,
mutta toiset nauroivat kuten höperölle nauretaan
ja sanoivat:
Koetelkaamme häntä ensin. Kutsuttakoon
kaivonkatsojat.
Ja minä toin kaivonkatsojat tälle paikalle,
jossa vaeltaessani olin kuullut
maanalaisten vesien solinan,
ja minä sanoin:

Tähän kaivo on tehtävä.

Mutta heidän kaivonkatsojansa
olivat kelvottomia,
eikä taikavirpi kääntynyt kenenkään muun
kuin minun kädessäni,
ja vain minun korvani kuulivat vesien solinan
ja vain minä tunsin vesisuonien sykähtelyn
jalkojeni alla liki maan pintaa.

Ja he huusivat minulle: Valehtelija!
ja antoivat minulle kaksikymmentä piiskaniskua
herjaukseni tähden,
ja siitä lähtien pojat kylämme kujilla
alkoivat kivittää minua,
vanhin veljeni syytti minua
sukuni häpäisemisestä,
eikä nuorukainen, josta uneksin,
tuntenut minua enää.

*

Mutta rutto levisi kylässä, eikä enää ainoakaan
heidän pyhässä lähteessään kylpevä parantunut.
Jälleen minä karkasin kotoa salpojen takaa
ja kiertelin kylää pimeän tullen
ja tavatessani nuoria ihmisiä sanoin heille:
Älkää uskoko vanhoja. Viisaus on heistä ehtynyt
kuten vesi heidän lähteestään.
Heidän kaivonsa on sairautta täynnä.
Heidän kaivonsa on myrkytetty.

Mutta tämä sanani kääntyi minua vastaan
ja muuttui ihmisten huulilla käärmeeksi,
joka ilkeästi sihisten
matoi talosta taloon ja
suusta suuhun,
kunnes
kaksi naapuriani, kaksi aseistettua miestä,
tavoitti minut kylätiellä

viedäkseen minut neuvoston eteen:
Sinä olet myrkyttänyt kylämme kaivon.
Sinä olet tappanut puolet kylämme asukkaista.
Neuvosto on tuomitseva sinut.

*

Minä riistäydyin irti heidän käsistään ja pakenin.
Mutta he huusivat: Myrkyttäjätär!
Ottakaa noita kiinni!
Hän on myrkyttänyt kylämme kaivon ja
itse sen tunnustanut!

Ne kylämme asukkaista, joita sairaus ei
ollut vielä kaatanut,
vimmastuivat huudon kuullessaan,
sillä pelko oli pimentänyt heidän järkensä,
ja heidän kuolemankauhunsa ja halunsa elää
muuttui vihaksi minua kohtaan.
Miehet jättivät työnsä ja
liittyivät takaa-ajajiin,
naiset laskivat sairaat lapsensa sylistään
ja kokosivat helmansa juostakseen perässäni,
ja ilma kylämme yllä kilahteli lasten huudoista:
Myrkyttäjätär! Myrkyttäjätär!
Ja ne, joilla ei ollut miekkaa eikä veistä eikä
muuta asetta,
katkoivat seipäitä ja kokosivat kiviä tieltä,
ja kaikki he tahtoivat tappaa minut.

*

Minä pakenin heidän edellään pitkin kujia ja
kyläni läpi.
Minä pakenin läpi kylän, jossa olin
syntynyt ja kasvanut
kaltaisteni keskellä,
jossa kaikki olivat läheisiäni eikä kukaan
ollut minua vihannut.

Minä pakenin pitkin teitä, joiden kiviin

olin lapsena satuttanut jalkani
ja joita aivan äskettäin olin neitona käyskellyt
ystäväni rinnalla.
Jotkut heidän kivistään jo osuivat minuun,
mutta vielä minä juoksin.
Minä käännyin kohti kotiani etsiäkseni turvaa
äitini sylistä,
mutta näin äitini astuvan ovesta ulos
ja hänen suunsa aukeavan huutoon
ja sinkoavan kirouksen minua vastaan,
ja minä näin veljeni sieppaavan keihään
ja liittyvän tappajieni joukkoon.

Vielä minulla oli sisar, rakkaampi muita,
jonka kanssa olin jakanut lapsuuteni vuoteen
ja nuoruuteni kaikki unelmat.
Mutta hän tuli minua vastaan kotinsa kynnykselle
kehräpuuta kantaen ja kohotti sen lyöntiin
ja hänen sanansa iskivät minuun kuin
kivinen sade.

Silloin jalkani kävivät murheesta raskaiksi
ja juostessani horjuin.
Mutta takaa-ajajieni vimma yleni riemuksi:
Noita ei lennä enää. Paholaiset ovat
hyljänneet hänet!

*

Turhaan minä rukoilin tuulelta siipiä
syyttömyyteni tähden,
turhaan minä toivoin auringon pimenevän
ja illan heittävän tumman vaatteensa
minun ja tappajieni väliin.

Kuulin heidän huohotuksensa niskassani,
kun he tavoittivat minut,
ja kaatuessani tälle paikalle
minut lävisti keihäs sen nuorukaisen kädestä,
josta olin neidonvuoteessani uneksinut.

Mutta muiden veitset ja kivet eivät aiheuttaneet
minulle kipua,
sillä maatessani maahan naulittuna
kuulivat kuolevat korvani vain
virtaavien vesien solinan.

*

Vielä pilkatakseen minua ja röyhkeää viisauttani
he ryhtyivät kuoppaamaan ruumistani tälle paikalle,
johon olin heidän kaivonkatsojansa houkutellut.

Mutta jo puolentoista kyynärän syvyydestä
– oi viattomuuteni voitto, oi riemuni kuolemassa –
pulpahti esiin kirkas, laulava vesi.
Ja kun keihäs vedettiin minun selästäni,
niin nuori vereni
yhtyi veden lauluun,
ja kivet.
joilla he olivat minua kivittäneet,
liitettiin kiviin, joista
tämä kaivo on rakennettu.

Sisällys

PILVET

Koppilaulu 7
Pilvet 8
Piiritetyssä kaupungissa 9
Sankari 10
Toukokuun taivaan alla 11
Nauru 12
Odotus 13
Kuolemaantuomitun vaimo 14
Kuun valkovirtaa uin 15
Kuunkierrot vaihtukoot 16
Laulu sydämelle 17
Kehässä 18
Taakankantaja 19
Jäähyväiset 21
Elinkautinen 22
Natalia 23
Vankilan työhuone 25
Rangaistussellissä 26
Lapsenmurhaaja 27
Tapaaminen 28
Kevätyön laulu 29
Syyspäivä 30
Maria Niemisen terveiset 31
Syvyydestä 33
Yön tullessa 34
Kaipaus 35
Kirje rakastetulle 36
Kirje pojalleni 37
Unileikki 38
On kevät täälläkin 40
Huhtikuun unelma 41
Paimenen päivä 42

Kummallisina öinä 43
Lunastus 44
Sairaina päivinäni 45
Kehenkään katsomatta 46
Kun kuulen noitarummun äänen 47
Pois 48
Huuto 49
Lakeus 50
Haltijattaren hyvästijättö 51
Unettoman laulu 52
Lauluni 53
Ilo 54
Aamuhämy 55
Riemu 56
Vain yksinkertaiset 57
Vappumarssi 58
Arbuusityttö 59
Elokuu 60
Maailman aamu 62
Lähtöpäivänä 64

OI LINTU MUSTASIIPI

Nauru 69
Ylistys 70
Jumalan luominen 71
Paluu 72
Uinti 73
Iltalaulu 74
Tuutulaulu syntymättömälle 75
Tuuin yössä muukalaista 76
Iloni 77
Elokuu 1945 78
Rakastin 80
Yksinkertainen onni 81
Teloitetut 82
Laulu 83
Tulva 84
Jäähyväiset nuoruudelle 85

Niinkuin päivinä nuoruuden 87
En tiedä rakastettuni hautaa 88
Rakkaus 89
Laulujen kirja 90
Leskimorsian 91
Suomalainen balladi 92
Vihreä sulka 93
Tarina suuresta rakkaudesta 94
Si-Si-Dus, älä herää vielä 99
Runoilijan hauta Marjatanmäellä 100
Uudenvuoden yö 101
Kun tuomarit tulevat 102
Vanha Mooses 103
Joka ainoa 105
Kivinen laulu 106
Aikakautemme laulu 108
Ylistän neuvostoihmistä 109
Rautainen virta 111
Oi lintu mustasiipi lennä 112
Harmaa maisema 113
Sinä tiedät luokkasi lait 114
Nuori on maailmamme 115
Suomen naisille 116
Ihmisen huuto 117

NEIDONKAIVO

Koti 121
Harmaa silta 123
Vedestä nostettu lapsi 124
Ikävä 125
Ullan uniloru 126
Kymmenkesäisen käynti manalassa 127
Kuiskaus 130
Pimeä metsä 131
Kolme naurua 132
Kirje korvesta 133
Vaikeaa 134
Metsässä käynyt 135

Minun mummoni 136
Kutsut 138
Aikaa minulle annettiin 139
...Niin muistan 141
Me olemme kansa 143
Hän kaukaa katsoo minuun... 146
Menneisyyden hautajaiset 147
Kaukainen rannikko 149
Haudat 153
Maammo Runontekijä laulaa rakkaudesta 154
Suuri rumpu 156
Maammo Runontekijän paluu 158
Maammo Runontekijä viisaan neidon kaivolla 162
Kaivonmyrkyttäjätär 166

106269

A 82.2 106269

Elvi Sinervo on eräs suomalaisen runouden rohkeimmista ja omaäänisimmistä klassikoista. Hän on herkän intuitiivinen katselija ja kuuntelija, ymmärtäjä ja rakastaja. Elvi Sinervolla on harvinainen lahja nähdä ihminen paitsi luonnon myös inhimillisen yhteiskunnan luovana osana.

Pilvet on korjattu ja hieman suppeampi laitos vuonna 1977 ilmestyneistä kootuista runoista. *Pilvet* sisältää kokonaisuudessaan kokoelmat Pilvet (1944), Oi lintu mustasiipi (1950) ja Neidonkaivo (1956).

Kansi: Lea Honka-Rentola

82